

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

PERHEIDEN TARPEET VARKAUDEN PERHEENTALON TOIMINNAN TUEKSI

TEKIJÄT

Siina Väisänen

Teija Tukiainen

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala			
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Sosionomin tutkinto-ohjelma			
Työn tekijät Siina Väisänen ja Teija Tukiainen			
Työn nimi Perheiden tarpeet Varkauden Perheentalon toiminnan tueksi			
Päiväys	11.5.2020	Sivumäärä/Liitteet	45/5
Ohjaaja Anne Waldén			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani Lastu – Vammaisten lasten ja perheiden tukimallit levittämishanke (2019)			
Tiivistelmä			
Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa varkautelaisten perheiden ja erityislapsiperheiden odotuksista, tarpeista ja toiveista. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää perheiltä heidän odotuksiaan ja toiveita liittyen syksyllä 2019 avattavaan Perheentaloon. Toimeksiantajana oli Lastu – Vammaisten lasten perheiden tukimallit – levittämishanke (2019), joka edistää erityistä tukea tarvitsevien lasten ja perheiden sekä vammaisten osallisuutta ja hyvinvointia. Hankkeen toiminnalla pyritään edistämään Perheentalojen sosiaalista, fyysistä ja viestinnän saavutettavuutta. Opinnäytetyössä käytettiin määrällistä tutkimusmenetelmää, jossa oli myös laadullisia piirteitä. Aineistonkeruun menetelmänä käytettiin Webropol-ohjelmaa, jossa oli monivalintakysymyksiä, että avoimia kysymyksiä, joiden avulla saatiin monipuolisesti tietoa perheiden toiveista Perheentalon toimintaan liittyen. Tutkimus toteutettiin Webropol-kyselynä Varkauden lapsiperheille. Kyselyä levitettiin yhteistyössä Vekara- Varkaus tapahtumaviikolla, sosiaalisessa mediassa sekä Varkauden päiväkodeissa. Kyselyn aineistoa analysoitiin sisällön analyysin avulla. Opinnäytetyön tulosten mukaan Perheentalon esteettömyyteen liittyvistä asioista tärkeänä pidettiin pysäköinti- ja invaparkkipaikkoja, valaistusta, inva- wc:tä, vauvan hoitonurkkausta, värimaailmaa ja kontrasteja sekä saavutettavuutta julkisilla kulkuvälineillä. Perheiden arjen hyvinvointia ja jaksamista tukee Perheentalon ohjattu toiminta sekä avoin leikkitoiminta. Lapsiperheet toivovat järjestettävän myös erilaisia tapahtumia ja retkiä. Vanhemmuutta perheessä tukee vertaistuki, lapsiparkki ja lastenhoito toiminta, vanhemmuuteen liittyvistä asioista keskustelu sekä asiantuntijuusluennot. Perheentalon toimintaan perheet voivat osallistua parhaiten arki-iltaisain tai viikonloppuisin.			
Avainsanat erityislapset, vanhemmuuden tuki, osallisuus, vertaistuki ja esteettömyys			

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Authors Siina Väisänen and Teija Tukiainen			
Title of Thesis Needs of the families- to support activities for Varkaus House of Families			
Date	11.5.2020	Pages/Appendices	45/5
Supervisor Anne Waldén			
Lastu – Dissemination project of support models for disabled children and their families (2019)			
Abstract The aim of the thesis was to produce information about the needs, wishes and expectations of families and families with special needs children living in Varkaus. The purpose of the thesis was to find out what kind of expectations and wishes families had about Perheentalo, which opened in fall of 2019. Perheentalo, or House of Families, is a community house for children and families. This thesis was commissioned by Lastu – Dissemination project of support models for disabled children and their families (2019). The project promotes the wellbeing and participation of children and families with special needs children. The project seeks to promote the social, physical and communication accessibility of the house of families everywhere. Quantitative research was used in this thesis, but with some qualitative features. Webropol- program was used as a data collection method. The survey had multiple choice questions and open questions, which revealed versatile information about hopes regarding Perheentalo activities. The research was executed as a Webropol-survey for families with children living in Varkaus. The survey was distributed in Vekara Varkaus- event, social media and kindergartens in Varkaus. The data was analysed through content analysis. Based on the results of the thesis it was found out that in Perheentalo accessibility; namely parking spaces, lighting, accessible toilet, baby changing table, colour palette, contrast and accessibility by public transport was considered important or quite important. Supervised activities and open play activities support families with their everyday well-being and coping. Also different kind of events and trips could be organised for families with children. Peer support, daycare for children, conversations about parenthood and expert lectures support parenthood. Families were able to participate the activities in the evenings and weekends.			
Keywords Children with special needs, supporting parenthood, participation, peer support, non-impediment			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	MATALAN KYNNYKSEN KOHTAAMISPAIKKA VARKAUDESSA	7
3	VANHEMMUUS ERITYISLAPSIPERHEISSÄ	9
3.1	Erityislapsiperheiden osallisuus	10
3.2	Vanhemmuuden haasteet.....	11
3.3	Vanhemmuuden tuki ja voimavarat	13
4	MATALAN KYNNYKSEN KOHTAAMISPAIKAT PERHEEN TUKENA	15
4.1	Esteettömyys erityislapsiperheissä.....	16
4.2	Vertaistuki erityislapsen vanhemmuudessa	17
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	19
5.1	Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä	19
5.2	Aineistonkeruumenetelmä Webropol.....	20
5.3	Aineiston analyysimenetelmä.....	21
5.4	Luotettavuus ja eettisyys.....	23
6	TULOKSET	26
6.1	Vastaajien taustatiedot	26
6.2	Toiveita tulevan Perheentalon toiminnalle	27
6.3	Vanhemmuuden tukeminen Perheentalolla.....	27
6.4	Esteetön Perheentalo.....	29
6.5	Osallisuus Perheentalossa	30
6.6	Toimintaan liittyvät toiveet Perheentalossa.....	30
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	32
8	POHDINTA.....	35
9	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	37
10	LIITE 1: WEBROPOL-KYSELYLOMAKE.....	41
11	LIITE 2: ESIMERKKI ANALYYSISTÄ	45

1 JOHDANTO

Vuonna 2012 tehty tutkimus kertoo, että useat lapsiperheen vanhemmat ovat huolissaan omasta jaksamisestaan. Lapsiperhekyselyyn vastanneista (2012) noin kaksi viidestä äidistä ja joka kolmas isestä oli huolissaan omasta jaksamisesta vanhempana. He olivat joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämästä. Huolta jaksamisesta koetaan harvemmin, kun perheessä on kaksi vanhempaa. Lähes puolet yksinhuoltajista kokivat olevansa huolissaan omasta jaksamisestaan. Perheessä työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen aiheuttaa arkeen pulmia, kiirettä ja aikapulaa. Kuitenkin työssäkäyvät vanhemmat kokevat huolta jaksamisesta harvemmin kuin työelämän ulkopuolella olevat vanhemmat. Perheen toimeentulo voi olla yksi tekijä, koska huono toimeentulo lisää myös huolta jaksamisesta vanhempana. Huolta vanhemmuudesta koetaan vähemmän myös silloin, jos perheellä on mahdollista laittaa rahaa hieman säästöön (THL 2019.)

Perheitä on monenlaisia. Avio- tai avoliitossa asuvat henkilöt muodostavat perheen. Myös henkilöt ja heidän lapsensa, jotka ovat rekisteröineet parisuhteensa ovat perhe. Perheeksi luokitellaan myös pariskunta, jolla ei ole lapsia. Myös yksinhuoltajat, jotka asuvat lapsensa kanssa muodostavat perheen (STAT 2019.)

Erityislapsiperheitä elää Suomessa kymmeniä tuhansia. Erityislasten kirjo on laaja ja usein lapsella voi olla todettuna monia sairauksia tai sairauden oireyhtymää. Tällöin perheen lapsella voi olla neuropsykiatrinen häiriö, eriasteinen kehitysvamma, aistiyliherkkyyttä, puheen ja kielen kehityksen vaikeutta tai pitkäaikainen sairaus. Lapsi voi jäädä tarvitsemansa avun ja sairauden hoidon ulkopuolelle esimerkiksi, kun hän ei saa avustajaa kouluun tai tarvitsemaansa tukea, koska diagnoosin saaminen voi kestää. Erityistä tukea tarvitsevien lasten kirjo on suuri Suomessa. Erityisen tuen tarve ei näy aina ulospäin ja tämä voi aiheuttaa perheille hankalia tilanteita. Haasteet diagnosoinnissa ja tiedon puutteet kuormittavat perheitä (Ensi- ja turvakotien liitto 2018.)

Eduskunnan päätöksen mukaisesti laissa vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (Finlex 2019) säädetään, että edistetään vammaisen ihmisen mahdollisuuksia toimia ja elää yhdenvertaisena toimijana yhteiskunnassa sekä tulee poistaa ja ehkäistä vammaisuuden myötä tulleita haittatekijöitä.

Varkaudessa oli tarve kartoittaa lapsiperhepalveluiden tarpeita tulevan Perheentalon hyväksi. Opin- näytetyömme toimeksiantaja on Lastu - Vammaisten lasten perheiden tukimallit -levittämishanke (2019), joka edistää erityistä tukea tarvitsevien lasten ja perheiden sekä vammaisten osallisuutta ja hyvinvointia Siilinjärven, Iisalmen ja Varkauden Perheentalojen toiminnan myötä. Hankkeen toiminnalla pyritään edistämään Perheentalojen sosiaalista, fyysistä ja viestinnän saavutettavuutta. Opin- näytetyömme aihe on ajankohtainen, koska Varkauden kaupungin palvelujärjestelmää kehitetään yhteistyössä SOS-lapsikylän kanssa.

Opinnäytetyömme hyödynsaajana on Varkauden Perheentalo, jonka tavoitteena on vahvistaa lapsiperheiden hyvinvointia. Perheentalot ovat lapsiperheiden kohtaamispaikka ja tukevat perheitä arjessa. Se on varhaisen tuen mukaista lapsiperheiden hyvinvointia ja osallisuutta tukevaa toimintaa. Matalan kynnyksen vuoksi se on kaikkien perheiden saavutettavissa (Perheentalo 2016.)

Perheentalon toiminnassa on monipuolisesti huomioitu erilaisten lasten ja perheiden tarpeet, joten toimintaan on helppo osallistua. Perheiden osallisuutta toteutetaan Perheentalon toiminnassa mm. erilaisten osallisuuden työmenetelmien ja ryhmätoimintojen avulla. Näin erityislapsiperheet ovat itse vaikuttamassa toiminnan kehittämisen lisäksi suunnitteluun sekä toteutukseen (Savon vammais-asuntosäätiö 2019.)

Perheentalo yhteistyö käynnistyi Iisalmessa 2004 ja lisäksi Perheentalo on toiminnassa Joensuussa ja Kuopiossa. Uusimmat Perheentalot aukaisi ovensa Siilinjärvellä keväällä ja Varkaudessa syksyllä 2019. Toiminnan tavoitteena on, että lapsiperheiden varhaisen tuen kumppanuusmalli vakiinnuttaa oman paikkansa kuntien tarjoamissa palveluissa (Perheentalo 2016.)

Osallisuus, lapsilähtöisyys, yhteisöllisyys, kynnyksettömyys, yhdenvertaisuus ja lapsen oikeusperusteisuus ovat perheentalotoiminnan arvoperusteita. Perheentalon toiminta perustuu kansalaistoiminnan vahvistamiseen. Perheentaloissa tapahtuva toiminta, kerhot, vertaisryhmät ja erilaiset ryhmätoiminnat ovat yhteistyöverkoston tuottamia. Vapaaehtoistoiminta nousee myös keskiöön Perheentaloissa. Perheentalot tarjoavat matalan kynnyksen ja varhaisen tuen mukaista toimintaa. Perheentalot lisää yhteisöllisyyttä ja antaa osallisuuden mahdollisuuksia lapsille ja perheille. Varkauden Perheentalo rakentui verkostoyhteistyön voimin. Lapsen kengissä Ry vastasi sen toiminnan käynnistämisestä (Ensi- ja turvakotien liitto 2019.)

Perheentalot ovat hankerahoituksella toimivia. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus (STEA) vastaa rahoituksesta. STEA on sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus (STEA) yhteistyössä toimiva itsenäinen viranomainen ja vastaa osittain siitä, että Veikkauksen tuottoja käytetään tulokselliseen kansalaisjärjestöjen toimintaan. STEA hallinnoi Veikkaus Oy:n tuotoista tulevia pelituottoja järjestöille ja säätiöille, jotka edistävät terveyttä ja hyvinvointia (STEA 2016.)

Opinnäytetyömme on kvantitatiivinen tutkimus, johon sisältyy myös kvalitatiivisen tutkimuksen elementtejä. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa Varkautelaisten lapsiperheiden ja erityislapsiperheiden tarpeista ja toiveista koskien Perheentaloa. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia toiveita ja tarpeita Varkauden perheillä on Perheentalon toiminnalle.

Avainkäsitteitä opinnäytetyössämme ovat erityislapset, vanhemmuuden tuki, osallisuus, vertaistuki ja esteettömyys.

2 MATALAN KYNNYKSEN KOHTAAMISPAIKKA VARKAUDESSA

Varkaus sijaitsee Pohjois-Savon maakunnan eteläosassa. Varkauden kaupungissa asuu noin 20 460 asukasta, joista peruskouluikäisiä on 1 789. Alle kouluikäisiä lapsia Varkaudessa on 949, joista esi-kouluikäisiä on 170, ja 174 ei ole päivähoidonpiirissä. Vuonna 2019 Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä oli 12,2 % ja 15–64-vuotiaiden osuus 57 %. Yli 64-vuotiaiden osuus 30,8 % väestöstä. Ulkomaan kansalaisia on 2 % ja ruotsin kielen osuus 0,2 %. Perheiden lukumäärä vuonna 2018 oli 5 589 (Tilastokeskus 2020.)

Lapsiperhepalveluita Varkauden kaupungissa on tarjolla monipuolisesti. Yksi lapsiperhepalveluista on kotiin tarjottavaa perhetyötä. Se voi olla lapsiperheiden perhetyötä tai kotihoidon perhetyötä. Perhetyöllä tarkoitetaan kotona tehtävää työtä, joka voi olla keskusteluapua ja tukea erilaisissa arjen toiminoissa. Perhetyö tarjoaa apua vanhemmuuteen, vuorovaikutukseen, elämänhallintaan, lasten kasvatukseen ja koulunkäyntiin ja päiväkotiin liittyvissä asioissa. Neuvolan perhetyö tukee alle kouluikäisten lasten perheitä. Myös lapsiperheiden ohjaus ja neuvonta palvelee varkautilaisia lapsiperheitä arkisin puhelimitse (Warkaus 2020.)

Apua lapsiperheille! on uusi sähköinen yhteydenottokanava, joka on matala kynnyksinen palvelu, jossa kuka tahansa voi pyytää apua ja tukea. Nappi on nopea ja vaivaton tapa saada yhteyttä lasten ja nuorten palveluihin. Yhteydenottoihin vastaavat Varkauden kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset. Varkaudessa on myös lapsiperheille kasvatus- ja perheneuvonta, joka on tarkoitettu 0–17-vuotiaille lapsille ja nuorille. Se tarjoaa palveluja vanhemmuuden tukeen sekä lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi. Perheen hyvinvoinnin parantaminen sekä lapsen ja vanhemman välisen suhteen toimivuuden parantaminen on tavoitteena perheneuvonnassa (Warkaus 2020.)

Varkautelaisille perheille on toteutettu aiemmin kaksi kyselyä- Toinen liittyi vanhemmuuden ja parisuhteen tukemiseen sekä toinen Varkauden avoimiin kohtaamispaikkoihin. Kyselyt osoittivat sen, että osa perheistä on kokenut palvelut riittämättöminä ja vaikeasti saavutettavina. Toiveissa perheillä on tullut kyselyjen kautta esille matalan kynnyksen toimintaa ja vertaisryhmiä. Selkeä tiedottaminen sekä laajemmat aukioloajat avoimiin kohtaamispaikkoihin. Myös perhetapahtumat ovat osoittautuneet toiveeksi (Pelastakaa lapset ry 2019.)

Pelastakaa lapset Ry ovat toteuttaneet vuonna 2017 tarvekartoituskyselyn Varkauden alueen perheille, toimijoille sekä viranomaisille. Tarvekyselykartoitus toteutettiin Pohjois-Savon maakunnan lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE) tulevan muutostyön osana. Pohjois-Savon maakuntaan on tulossa 4-5 perhekeskusta. Perhekeskuksessa lapsiperheiden palvelut verkostoidaan yhtenäiseksi, toimivaksi kokonaisuudeksi, jossa eri alojen ammattilaiset toimivat tukien lasten kasvua ja kehitystä sekä vahvistaen vanhemmuutta. Perhekeskuksien toimintaa tukevat erilaiset avoimet kohtaamispaikat kuten jo olemassa olevat Perheentalot (Pelastakaa lapset ry 2019.)

Varkaudessa kokoonnuttiin syksyn 2017 ja kevään 2018 aikana Perheentalotyyppisen toiminnan kehittämisen äärelle. Perheentalotyyppisen toiminnan tarvekartoitus oli osa maakunnan lapsi- ja perhepalveluiden muutostyötä. Varkaudessa on toivottu toimintaa lapsiperheille, joissa on kouluikäisiä lapsia, erityislapsia sekä monikulttuurisille perheille toimintaa. Lapsen kengissä ry hallinnoi hanketta (Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma 2018.)

Lastensuojelujärjestö SOS-lapsikylä on tutkinut (2018) Varkauden kaupungin kanssa yhteistyössä varkautelaisten lapsiperheiden koettua hyvinvointia. Kyselyä on toteutettu kolmena vuonna peräkkäin 2016, 2017 ja 2018. Kyselyä tullaan toteuttamaan jatkossakin joka vuosi. Kyselyyn saatiin vuonna 2018 vastauksia 118. Kyselyllä pyritään kartoittamaan ideoita ja kehittämiskohteita. Vastaa-jilta on lisäksi saatu kehittämistoiveita kaiken ikäisille. Toiveissa oli tapahtumia sekä ajanviettopaikkoja viikonloppuihin ja iltoihin. Heikentävinä tekijöinä perheiden hyvinvointia haittasi työttömyys, köyhyys tai vähävaraisuus sekä työmahdollisuuksien vähäisyys. Positiivista tuloksista on todettu, että vastauksien määrän vähetessä on huomattu vastaajien positiivisemmän asenteen lisääntyneen Varkautta kohtaan ja useampi suosittelisi Varkautta asuinpaikkana (Warkaus 2018.)

Perhekumppani on Varkauden kaupungin, Helsingin Diakonissalaitoksen ja SOS-lapsikylän yhteistyössä kehittämä palvelu. Se mahdollistaa apua sellaisten perheiden tarpeisiin, jotka eivät saa hyötyä olemassa olevista palveluista. Varkaudessa on ollut käytössä lapsiperhepalveluissa vuodesta 2016 saakka omatyöntekijä-toimintamalli, joka on jo tuttu käytäntö kaupungin lapsiperheille. Kaikilla varkautelaisilla lapsiperheillä on nimetty työntekijä, jotta perhe voi tarvittaessa ottaa yhteyttä häneen eikä heidän tarvitse jäädä kysymystensä kanssa yksin. Tällä toimintamallilla vahvistetaan asiakkaiden luottamusta palvelujärjestelmään sekä mahdollistetaan yhä varhaisemmin tunnistettava tuen tarvetta (Warkaus 2018.)

Vuodesta 2015 alkaen SOS-lapsikylä on alkanut kehittämään yhteistyössä Varkauden kaupungin kanssa kaupungin palvelujärjestelmää. Tavoitteena on ollut saada perheille apua varhaisessa vaiheessa. Lisäksi sosiaalitoimen tavoitteena on jatkossa jalkautua entistä enemmän koulun varhaiskasvatukseen, neuvolan toimintaan sekä suunterveydenhuoltoon (Warkaus 2019.)

Näiden kehittämisvuosien aikana kaupungin toimintaan on lisätty hyvinvoinninvahvistamisen palveluita, joista yksi suunniteltu palvelu on Varkauteen avattava Perheentalo. Vähävaraisten lapsiperheiden lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia on alettu tukemaan Lainamo365-välinehankinta palvelulla, josta perheet voivat lainata erilaisia välineitä harrastusten harjoittamiseen lapsilleen (Warkaus 2019.)

3 VANHEMMUUS ERITYISLAPSIPERHEISSÄ

Erityislasterien vanhemmat kokevat monenlaisia haasteita vanhemmuuteen liittyen. Elämään haasteita tuo tiedon sisäistäminen vammaisuudesta, monenlaisten tunteiden sekä fyysisten haasteiden kanssa eläminen. Useat tapaamiset eri toimijoiden kanssa, asianmukaisten tukipalveluiden hankkiminen sekä järjesteleminen ja ylimääräiset kulut, joita vammaispalvelut tai vakuutus eivät korvaa (Boston University 2019.)

"Sosiaalihuoltolaissa (1301-2014) pykälässä kolme määrittää erityistä tukea tarvitsevalle henkilölle tai asiakkaalle henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemaansa sosiaali- ja terveyspalveluja kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden, päihteiden ongelmakäytön, usean yhtäaikaisen tuen tarpeessa tai muun vastaavan syyn vuoksi." (Laki sosiaalihuollosta 30.12.2014/1301, § 3).

"Erityistä tukea tarvitsevalle lapsella tarkoitetaan lasta, jonka kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai joka itse käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään tai joka on erityisen tuen tarpeessa 3 kohdassa mainituista syistä." (Laki sosiaalihuollosta 30.12.2014/1301, § 3).

Anne Waldenin väitöskirjan (2006, 143-148) mukaan erityislasterien vanhemmat harvoin saavat tarvitsemaansa tietoa hoidon ja kuntoutuksen alkaessa. Perhe ei myöskään aina itse tiedosta tuen tarvettaan, jolloin hoitohenkilöstöltä vaaditaan taitoa lukea perheen tilannetta. Erilaisten virastojen, Kelan, sosiaalitoimen, kotipalvelun, ja terveyskeskuksen toiminta ja palvelualltius koettiin vain tyydyttäväksi. Erityisesti virastoissa asiointi sekä erilaisten hakemusten täyttäminen nähtiin hankalana. Taloudelliset huolet kuormittavat Waldenin (2006, 149) tutkimuksen mukaan perheiden vaikeata tilannetta entisestään.

Vanhemmat kantavat usein myös huolta perheen muista lapsista ja siitä kokevatko sairaan lapsen sisarukset ettei heille ole riittävästi aikaa tai tuntevatko he itsensä hylätyiksi. Lapsen sairastuminen vaikuttaa huomattavasti vanhemman työ- sekä vapaa-aikaan. Useat vanhemmat joutuvat luopumaan omista harrastuksistaan lapsen vamman tai sairastuminen jälkeen (Walden 2006, 213.)

Vanhempien tulee huolehtia itsestään ja omasta jaksamisestaan tarkasti, jotta jaksavat hoitaa lastaan. Usein erityistukea tarvitsevan lapsen vanhempi yllirasittaa itsensä sekä sairastuu masennukseen. Yleensä parhain tieto, jonka vanhemmat omaksuvat sekä tuki, joka auttaa vanhempia on toisten erityislasterien vanhemmilta saatu vertaistuki. Muita auttavia tiedonlähteitä vanhemmille ovat kirjat erityislasterien vanhemmista. Erilaiset ryhmät sekä verkossa toimivat ryhmät ja keskustelupalstat (Boston University 2019.)

3.1 Erityislapsiperheiden osallisuus

Suomen hallituksen ja Euroopan unionin yhtenä tavoitteena on osallisuuden edistäminen. Se on yksi keskeinen keino syrjäyttämisen ja köyhyyden torjumisessa. Hyvinvoinnille ja terveydelle osallisuuden merkitys on huomioitu useissa kansallisissa toimenpide-ehdotuksissa sekä ohjelmissa (THL 2019.)

Yhteisöissä osallisuus ilmenee tasavertaisuutena, luottamuksena ja arvostuksena sekä mahdollisuutena olla vaikuttamassa omassa yhteisössään. Yksilön kohdalla osallisuus usein ilmenee osallisuuden tunteena, joka muodostuu hänelle tekemisen kautta, kuten opiskelun, työn tai jonkin harrastus- tai järjestötoiminnan kautta. Kun jokaisella on mahdollisuus terveyteen, työn tekoon, koulutukseen, asuntoon, riittävään toimeentuloon ja sosiaaliseen kanssakäymiseen tarkoitetaan yhteiskunnassa osallisena olemista. Kansallisella tasolla osallisuudesta puhutaan, kun kansalaisella on oikeus osallistua tasavertaisena yksilönä ja vaikuttaa yhteiskunnan kehitykseen sekä itseään koskeviin asioihin. Osallisuutta on siis perusrakenne demokratiassa. Syrjäytymistä ja hyvinvointivajetta vastaan osallisuuden kokeminen sekä sosiaaliset verkostot toimivat suojaavina tekijöinä. Riittävä toimeentulo ja hyvinvointi, toiminnallinen osallisuus sekä yhteisöihin kuuluminen ovat osallisuuden kolme ulottuvuutta. Vajavuus jonkin ulottuvuuden alueella voi lisätä syrjäytymisriskiä sekä osallisuuden vähentymistä (THL 2019.)

Autististen lasten sekä aikuisten äideillä oli yhtä suuri stressihormonien määrä kehossa kuin ammatillisotilailla. Stressi on erityistarpeita tarvitsevan vanhemmalla tai huoltajalla hyvin yleistä. Yleensä perheen toinen vanhempi uhraa uransa jäädäkseen kotiin hoitamaan erityistarpeita omaavaa lastaan. Tuolloin talous notkahtaa mikä aiheuttaa stressiä taloudellisesta pärjäämisestä. Emotionaalinen vaikutus vanhempiin on valtava. Vanhempi kokee helposti pelkoa ja huolta lapsen tulevaisuudesta sekä esimerkiksi syyllisyyttä siitä, tekeekö tarpeeksi lapsensa vuoksi. Hän kokee myös eristäytymisen tunteita, koska ei voi yhdessä välttämättä käydä lapsen kanssa tietynlaisissa paikoissa ja tapahtumissa. Kateutta tai epäoikeudenmukaisuutta siitä, että hänellä on erityistä tukea tarvitseva lapsi ja toisilla on ”normaali” lapsi. Hän voi myös tuntea paha oloa siitä, että muille sisaruksille ei riitä aikaa yhtä paljoa (Boston University 2019.)

Erityislapsiperheiden osallisuuteen vaikuttavat monenlaiset tekijät. Tunteet, joita vanhemmat voivat kokea sekä eriarvoisuuden kokemukset voivat aiheuttaa korkeamman kynnyksen osallistua erilaisiin yleisiin tapahtumiin ja toimintoihin. Myös taloudelliset vaikeudet voivat vaikuttaa lapsiperheen jaksamiseen ja normaaliuden kokemukseen, jos vanhempi ei voi olla työelämässä. Osallisuuden kokemukset ovat tärkeitä ja tuovat voimavaroja arkeen erityislapsen kanssa. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen kaveripiiri voi olla suppea ja lapsi saattaa helposti jäädä ulkopuoliseksi.

Diamentin tekemässä tutkimuksessa tutkijat seurasivat autististen lasten äitejä kahdeksan päivän ajan. He haastattelivat heitä joka ilta päivän päätteeksi. Haastattelijat kysyivät heidän kokemuksistaan sekä neljän päivän aikana mittasivat heidän hormoni tasonsa. Äideillä havaittiin kroonisen stressin tasolla olevat lukemat. Marsha Mailick Seltzer Wisconsin- Madisonin yliopistosta tulkitsee

tuloksen kertovan jokapäiväisestä stressistä. Tulosten kaltaiset stressihormoni tasot vaikuttavat glukosin säätelyyn, henkiseen aktiivisuuteen sekä immuunitoimintaan. Yhdessä seuranta tutkimuksessa saman äiti ryhmän jäseniä haastateltiin, joka ilta liittyen siihen, miten he käyttivät aikaansa, onko tapahtunut stressaavia tapahtumia sekä väsymisastetta. Heidän vastauksiaan verrattiin äiti ryhmään, joilla ei ollut erityislapsia. Erityislusten äidit käyttivät päivittäin ainakin kaksi tuntia enemmän aikaa huolenpitoon sekä he olivat ainakin kaksi kertaa todennäköisemmin väsyneempiä sekä kolme kertaa todennäköisemmin kokeneet stressaavia tapahtumia päivän aikana. Tutkimuksessa selvisi myös, että vanhemmat, joilla oli tai ei ollut autistisia lapsia olivat kokeneet positiivisia hetkiä päivittäin, molemmat saman verran. Tutkijoiden mukaan vanhemmat tarvitsisivat työnantajiltaan joustavuutta sekä parempia vaihtoehtoja (Diament 2009.)

Tässä tutkimuksessa osallisuutta tarkastellaan lapsiperheiden osallisuuden eroavaisuuksista. Osallisuuteen heillä vaikuttavat jaksaminen arjessa, stressin jatkuva läsnäolo sekä henkisen aktiivisuuden väheneminen väsymyksen myötä. Erityislapsen vanhemmalla hoidon kuormittavuus kuluttaa äidin voimavaroja, koska iso osa hänen päivästäan menee ainoastaan lapsen huolenpitoon. Opinnäytetyössämme tarkastelemme osallisuutta perheiden mahdollisuutena olla osallisena Perheentalon toimintaa ja moninaisten perheiden osallistumismahdollisuuksia.

3.2 Vanhemmuuden haasteet

Vanhemmat kokevat elämänsä välillä taisteluksi. He tuntevat huolta lapsen tulevaisuudesta, kun pitää taistella lapsen oikeuksien sekä etuukien puolesta. Heidän tulee jatkuvasti olla itse aktiivisia ja etsiä apua. Lapsen asioiden hoitaminen kuten sairaalajakso, lääkärikäynnit, neuvottelut ja etuukien hakeminen vievät ison osan arjen ajasta, jonka vuoksi moni vanhempi jää työttömäksi. Parisuhde sekä oman ajan saaminen on hankalaa, koska osaavaa sekä ammattitaitoista lastenhoitoapua ei ole riittävästi saatavilla (Ensi- ja turvakotienliitto 2018.)

Perheille läheisten ja ystävien tuki on korvaamatonta Waldén (2006) tutkimuksen mukaan. Perheet ovat saaneet läheisiltä apua arkipäiväisissä asioissa; siivous, henkinen tuki sekä apu lapsen hoidossa ja kuljetuksessa. Niille, joilla läheiset asuvat kauempana myös läheisten tuki on tärkeää. Se tietä auttaa, että on edes joku, jolle voi soittaa, kun on raskasta. Perheitä pystyi jakamaan erilaisiin ryhmiin tuen tarpeen vaativuuden mukaan. Perheitä on tarkasteltu sosiaalisen selviytymisen kyvyn mukaan ja järjestetty selviytymisjärjestyksen mukaan. On helpoimmalla selviytyviä perheitä, joilla on lievimmän sairaita lapsia sekä he eivät ole niin vakavassa vaarassa syrjäytyä. Taistelija-perheitä, jotka ovat kokeneet vaikeita ongelmia eivätkä koe ongelmaksi ottaa apua ja tukea vastaan eri tahoilta. Kolmantena sosiaalista vahvistamista tarvitsevia perheitä, joilla tarkoitetaan niitä perheitä, joilla oli tarve saada tietoa, turvattomuutta tulevaisuuden suhteen sekä heillä ei ole kykyä tai halua ottaa tukea vastaan. Näiden ryhmien kohdalla Waldénin (2006) mukaan oli eroavaisuutta myös siinä kuinka tärkeänä vanhemmat kokivat vertaistuen. Taistelijoiden joukossa oli eniten niitä, jotka kokivat vertaistuen melko tai hyvin tärkeäksi. Myös perheen avoimuudella oli yhteys siihen, kuinka paljon vertaistukea pidettiin tärkeänä. Mitä avoimempi perhe oli sitä enemmän he pitivät vertaistukea tärkeänä (Waldén 2006. 161, 187.)

Vanhemmista suurin osa kokee, ettei ole saanut parisuhteeseen ulkopuolista apua ollenkaan tai jos on niin hyvin vähän. Jotkut vastaajista sanoo, etteivät ole milloinkaan kokeneet tarvitsevansa ulkopuolista apua. Parisuhteen voimavaroiksi nousivat lapset, yhteiset kiinnostuksen kohteet, huumori, yhteinen aika ja puolison kanssa hyvä keskusteluyhteys. Lapsista saa paljon iloa sekä lujutta rakkauteen ja sitä myöten parisuhteeseen, vaikka lasten hoito kuormittaaakin molempia vanhempia. Kyselyssä kysyttiin kuormittavia tilanteita sekä niistä selviytymistä (Ensi- ja turvakotienliitto 2018.)

Lapsen hoito voi sitoa äidin huolehtimaan lapsesta ympärivuorokautisesti ja perheiden selviäminen on enimmäkseen oman sinnittelyn varassa. Tutkimuksen mukaan tarvittaisiin tekijöitä, jotta tarve ja tuki saataisiin kohtaamaan toisensa. Usein perheillä ei ole tietoa tarpeeksi tuesta tai tuen hakemiseen voi olla iso kynnyks. Vanhemmat kokevat, että tarvittaisiin paikka, jossa voidaan keskustella positiivisista asioista liittyen lapseen ja hänen normaaliin kehitykseen, tietenkin lapsen tilanne huomioiden (Waldén 2006, 151-152.)

Vuonna 2015 Israelilaisille erityislaster vanhemmille on toteutettu tutkimus sosiaalityön laitoksen toimesta. Tutkimuksessa tarkasteltiin vanhempien subjektiiviseen hyvinvointiin vaikuttavia asioita. Vanhempien toivon tasoa ja heidän kumppanuussuhteeseensa liittyvän toivon merkitystä suhteessa, sekä vanhempien ymmärrystä lastensa sairauden vakavuudesta, joka voi vaikuttaa vanhempien hyvinvoinnin kokemukseen. Tutkimukseen osallistui 92 vanhempaa, joilla on erityisiä tarpeita omaavia lapsia. Vastaajista puolet olivat äitejä ja puolet isejä. Heistä kukaan ei ollut puolisoita toistensa kanssa. Vastaajista 26 vanhempaa oli eronnut tai asumuserossa ja 61 oli naimisissa. Jokaisen vanhemman erityislapsi asui kotona vanhempien kanssa. Lukumäärä erityistarpeita omaavista lapsista vaihteli perheissä 1-4 välillä (Shenaar-Golan 2015, 306-316.)

Vanhempien elämän keskeiset näkökohdat; suuri toivon taso ja sen merkitys kumppanuussuhteessa sekä lapsen sairauden vakavuuden ymmärtäminen nostavat subjektiivisen hyvinvoinnin kokemusta. Tietoisuus siitä miten vanhemmat voivat parantaa omaa hyvinvoinnin kokemustaan voi ehkä auttaa parantamaan heidän elämänlaatuaan. Tutkimuksen perusteella näiden asioiden tarkastelu toimii perustana toteutettavissa oleville suosituksille. Tulokset korostavat tarvetta palveluiden kehittämiseen. Vanhempien toiveita myötäileviä palveluita, jolloin vanhemmat voivat parantaa omaa hyvinvointiaan. Erityislaster vanhempien oleminen parisuhteessa vahvistaa tarvetta vertaistukiryhmille, joissa he voivat työstää vanhemmuuden tuomaa stressiä. Ammatillisten hoitajien tulisi rakentaa perheiden kohtaamista ongelmista tietoisuutta ja pyrkiä antamaan heille tukea. Toteuttaa interventioita, joissa korostetaan ainutlaatuisia voimavaroja perheessä (Shenaar-Golan 2015, 306-316.)

Eija Vihantavaara on tutkinut Tampereen Yliopistossa Pro gradu -tutkielmassa 2015 autististen lasten vanhempien kokemuksia perheen saamasta tuesta. Tutkimusaineisto kerättiin yksilöhaastatteluna ja vastaajia oli kahdeksan suomalaista autistisen lapsen vanhempaa. Vanhemmista kaksi äideistä oli yksinhuoltajia ja muut viisi äitiä ja yksi isä oli parisuhteessa. Koulutustaso vaihteli toisen asteen koulutuksen ja korkeakoulun välillä. Vanhemmista yksi opiskeli, muutama oli kotona ja osa teki lyhennettyä työpäivää. Diagnoosina lapsilla oli lapsuusiän autismia, aspergerin oireyhtymää ja Touretten Syndroomaa (Vihantavaara 2015.)

Vihantavaaran tutkimuksessa kuormittavia tekijöitä vanhemmilla oli paljon, joita olivat riittämätön tuki ja palvelut, jotka eivät vastanneet lapsen ja perheen tarpeita. Vanhempien jaksamista vähensi myös lähiverkoston ymmärtämättömyys. Autistisen lapsen haastava käytös vaikutti kielteisesti perheen muihin lapsiin. Hoitajan saaminen kotiin helpotti arjen sujumista ja tällöin mm. harrastustoiminta oli mahdollista tutun avustajan kanssa. Vanhempien jaksamista edisti taloudellinen ja rahana saatu tuki, koska silloin perheellä oli mahdollista palkata henkilökohtainen avustaja. Kodinulkopuolinen tilapäishoito on edistänyt ja auttanut perheitä jaksamaan. Suurin osa vanhemmista kävi terapiassa ja siitä on ollut heille apua. Vanhemmat ovat kokeneet saavansa ystäviltä tukea ja mahdollisuutta puhua lapsen asioista. He ovat saaneet myös kannustusta ja rohkaisua heiltä (Vihantavaara 2015.)

Vanhemmat kaipaavat apua arjessa selviämiseen ja tuen puute uuvuttaa heitä eniten. Arki autistisen lapsen kanssa on uuvuttavaa, koska lapsi tai nuori vaatii valvontaa ja läsnäoloa jatkuvasti. Jatkuva muiden tukeminen uuvutti äitejä koska äidit kokivat joutuneensa tukemaan lähipiiriään. Äitien jaksamista heikensi myös isän kielteinen suhtautuminen lapseen. Perheen isät suurimmaksi osaksi eivät halunneet myöskään osallistua vertaisryhmiin. Erityislapsen käytöksen kielteiset vaikutukset vaikuttivat perheen sisaruksiin ja sisarukset väsyivät autistisen sisaruksen käytökseen, koska hän vaati jatkuvaa vanhempien huomiota (Vihantavaara 2015.)

Perheen selviytymisen kyky olennaisesti heikkenee, jos äidin terveys pettää. Kun äiti on hyväkuntoinen hän jaksaa hoitaa lasta paremmin kokematta kohtuutonta rasittumista. Jos äidin terveydentila on heikompi niin vammaisen lapsen hoitaminen vaatii suurempia ponnistuksia (Walden 2006, 211.)

Vanhemmuuden haasteita tarkastellaan vanhempien arjen haastavuuden kautta, johon vaikuttavat monenlaiset tekijät, kuten ohjaus ja neuvontapalvelut, sillä etuisuuksien hakeminen ja yleisesti asioiden hoito on raskasta ilman tukea ja ohjeistusta. Tarkastelemme vertaistuen merkitystä arjessa sekä lähiverkoston tärkeyttä vanhemmuudelle. Lastenhoitoon liittyvän tarpeen kokemista sekä asiantuntijuutta erinäisissä asioissa. Näiden tietojen kautta tarkastelemme, kuinka Perheentalo voi madaltaa kynnystä osallisuuden parantamiseksi. Tarjota palveluita kaikille perheille, tukea heidän jaksamista ja hyvinvointia haastavassa arjessa.

3.3 Vanhemmuuden tuki ja voimavarat

Yksi elämän isoimmista ja tärkeimmistä tehtävistä on vanhemmuus. On hyvin yksilöllistä miten lapsen laaja-alaiset oppimisvaikeudet tai kehitysvamma vaikuttavat ihmisenä vanhempiin. Useammat vanhemmat kaipaavat tavanomaista enemmän yhteiskunnan palveluita kuin myös ammattilaisten apua ja tukea erilaisiin asioihin. Oikea-aikainen ja yksilöllisesti tarjottu tuki voi olla perheen elämässä ratkaisevan tärkeää (Kehitysvammaisten Tukiliitto ry 2012, 9.) Tässä luvussa selvitetään vanhemmuuden tukea ja voimavaroja eri tutkimuksien pohjalta.

Vuonna 2018 Ensi- ja turvakotienliitto toteutti kyselyn erityislapsiperheiden vanhemmille parisuhteesta ja vanhemmuudesta. Siinä selvitettiin vanhempien huolia, pelkoja, haastavia tilanteita, selviytymistä, voimavaroja ja vanhemmuutta eron jälkeen. Kyselyyn vastasi 324 erityistä tukea tarvitsevan lapsen vanhempaa. Kyselyn tulosten vastaukset ovat huolestuttavia koska vanhemmilla ei välttämättä ole tukiverkostoa, jolloin he elävät voimavarojensa rajoilla. Tuen, etuuksien ja palvelujen saaminen on valtavan taistelun takana. Arkea kuormittavat kiire, yhteisen ajan puute, lapsen hoidon kuormittavuus sekä kasvatukselliset näkemyserot, vaikka parisuhteessa elävät vanhemmat ovat toistensa tukena. Kyselyyn vastanneista erityislapsen vanhemmista ovat pääosin hyvin tai melko tyytyväisiä parisuhteeseensa. Yhteisen ajan määrään vanhemmat eivät ole tyytyväisiä (Ensi- ja turvakotienliitto 2018.)

Samoin Waldenin tutkimuksessa (2006, 139) on osoitettu, että vanhempien yhteinen aika on usein vähäistä. Suurin puute osoittautui yhteisestä kahdenkeskisestä ajasta sekä äidin omien harrastuksien vähäisyydestä lapsen hoitamisen vuoksi. Juuri nämä asiat toisivat eniten voimavaroja vanhemmille.

Ignjatovic, Milanovic ja Zegarac toteuttivat vuonna 2017 tutkimuksen, joka kesti vuoden ajan. Tutkimuksessa haastateltiin 358 vanhempaa, joilla on erityislapsia ja jotka käyttivät yhteisön palveluja. Tutkimuksessa päätavoitteena oli analysoida palveluiden vaikutuksia perheiden elämänlaatuun. Tutkimus toteutettiin haastatteluna ja ensimmäiseen haastatteluun palveluiden alkaessa osallistui 256 osallistujaa ja vuoden päästä toiseen haastatteluun on osallistunut 246. 153 vanhempaa osallistui molempiin haastatteluihin. 68 % vastaajista oli äitejä, 20,9 % isejä, 4 % isovanhempia sekä sijaisvanhempia 6,5 % (Ignjatovic, Milanovic & Zegarac 2017, 3.)

Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä oli, onko havaittavissa elämänlaadun paranemista palveluiden yhden vuoden käytön jälkeen ja millä tietyllä elämänlaatuun vaikuttavalla alueella paranemista on havaittavissa? Toinen kysymys kuului; Onko eroa tiettyjen palveluiden vaikutuksilla perheiden elämänlaatuun? Viimeinen tutkimuskysymys oli että, kuka on hyötynyt palveluista, riippuen vammaisuuden vakavuudesta ja lapsen iästä? Tutkimuksessa kerättiin tietoa vanhempien elämänlaatuun vaikuttavista tekijöistä, kuten tuloista, koulutuksesta, perhekoosta, työllisyyden tilasta sekä tietoa lapsen vammasta (Ignjatovic ym. 2017, 4.)

Toistuvat analyysit osoittivat elämänlaadun paranemista kaikilla osa-alueilla. Emotionaalinen ja fyysinen hyvinvointi ja vammaisuus sekä siihen liittyvä tuki olivat parantuneet. Yleisesti 50 % vastaajista elämänlaatu oli parantunut ja 40 % vastaajista kokivat positiivisia muutoksia kaikilla tietyillä elämänlaatuun vaikuttavilla alueilla. Merkittävää kehitystä elämänlaadussa näkyi lapsilla, joilla on vakava tai vaikea vamma. Kohtalaisen vamman omaavien osalta ei löytynyt todisteita palveluiden positiivisista vaikutuksista heidän elämäänsä (Ignjatovic ym. 2017, 5.)

Vanhemmuuden tukea tarkastellaan opinnäytetyössämme siitä näkökulmasta mitkä asiat tukevat vanhemmuutta ja millaisia syitä vanhemmuuden tuen tarpeelle on. Kuinka Perheentalo voi vahvistaa vanhempien vanhemmuutta erilaisilla toimintaa tukevilla toimilla.

4 MATALAN KYNNYKSEN KOHTAAMISPAIKAT PERHEEN TUKENA

Matalan kynnyksen palvelut yleistyivät Suomessa 1990-luvulla, kun maassa vallitsi taloudellinen lama. Lama aiheutti yhteiskunnallisen kriisitilan mikä aiheutti ihmisille moninaisesti köyhyyttä ja vaikeuksia, jonka seurauksena avuntarve ja yhteisöllisyyden tarve kasvoivat. Kolmannen sektorin toiminta nousi Suomessa julkisten resurssien niukkuuden takia. Tällöin erityispalvelut alkoivat suuntautua vapaaehtoistoimintaan sekä kolmannelle sektorille. Näin myös matalan kynnyksen palvelut laajenivat (Hämäläinen & Leemann 2015.)

Vanhemmuuden tuen toiminta on kaikille avointa matalan kynnyksen toimintaa kuten vertaistoiminta, vanhempainkoulut, ikäkausiin ja elämänvaiheisiin liittyvä tuki ja ohjaus sekä pari- ja yksilöohjaus. Myös vanhemmuuden ja parisuhteen kysymysten puheeksi otto kohdatessa perheitä on osa vanhemmuuden tukea. Kunnissa vanhemmuuden tuki näkyy nopeassa toiminnassa esim. kriisitilanteissa. Kohtaamispaikka löytyy kunnasta (perhetukikeskus) sekä työparityöskentely ja alueelliset suunnitelmat tulevat kunnasta (Pohjois-Savon liitto 2018.)

Matalan kynnyksen palvelut lisäävät sosiaalista osallisuutta. Niillä pyritään saavuttamaan asiakkaita, jotka mahdollisesti eivät ole palvelujärjestelmän tavoitettavissa. Tavoitteena on alentaa kynnystä palveluihin hakeutumisessa. Matalan kynnyksen määritelmällä siis tarkoitetaan palveluja, joihin osallistuessa on matalampi kynnys kuin normaaleihin palveluihin osallistuessa. Käytännössä palveluja määrittävät asiakaskunta ja toiminnan sisältö. Kynnyksenä voidaan pitää korkeita tavoitteita, pelko leimaantumisen ja valvonta. Useimmiten matalan kynnyksen palveluita tarjotaan esim. maahanmuuttajien integroimiseksi maahanmuuttaja ryhmille (esim. suomen kielen harjoittelun kerhot) sekä lapsiperheille eri kehitysvaiheiden tukena olevilla palveluilla kuten perhekahvilat (Hämäläinen ym. 2015.)

Kuinka vanhemmuuden tukea tulisi kehittää ja millaista tarvetta alueen perheillä on vanhemmuuden tukemisesta, selvitettiin Pohjois-Savon lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmassa. Syksyllä 2017 toteutettiin kysely, johon vastasi 963 vanhempaa. Kyselyllä tarkasteltiin parisuhteen sekä vanhemmuuden tuen tarvetta. Kolme työpajaa muodostettiin tulosten analysoinnin päätyttyä ja kuntien LAPE työryhmät nimesivät palvelualueilta edustajia. Vanhemmuuden tuen malli syntyi. Alueellisesti vanhemmuuden tuesta koostuu yksi yhtenäinen kokonaisuus. Se pitää sisällään ohjauksen, neuvonnan ja tuen (Pohjois-Savon liitto 2018.)

Alueellisesti tulee suunnitella yhtenäinen kokonaisuus millaisia tukiryhmiä alueen perheet kaipaavat. Suunnitellut ryhmämallit ja vertaistukiryhmät tulee olla kaikkien perheiden saavutettavissa, joten ryhmämuotoisen tuen toteutuksessa tulee tehdä yhteistyötä tiiviisti kuntien kesken. Näin alueelle muodostuu yksi yhteinen kokonaisuus, josta jokaisella perheellä on mahdollisuus löytää omiin tarpeisiinsa vastaava tukiryhmä. Perheitä lähellä tapahtuvassa tuessa, ohjauksessa sekä neuvonnassa on tilaa ja aikaa vanhemman mahdollisuudelle ottaa askarruttavia asioita esille sekä esittää kysymyksiä.

Huolen aiheiden esille tuomiseen tulee olla myös mahdollisuus ilman lasta. Mittavien terveystarkastusten yhteydessä mm. työparityöskentelyllä voidaan tukea vanhempien mahdollisuutta ottaa tuen tarpeisiin liittyviä asioita esille (Pohjois-Savon liitto 2018.)

Matalankynnyksen käsite on yhteydessä osallisuuden käsitteeseen. Kun toiminnalla on matala kynnyksen niin osallisuus toimintaan on helpompaa. Perheentalon toiminta perustuu matalan kynnyksen palveluihin. Tarkastelemme opinnäytetyössämme, kuinka matala kynnyksen säilytetään Perheentalon toiminnassa jatkossakin ja mitkä asiat edes auttaa nimenomaan varkautelaisten perheiden matalan kynnyksen kokemukseen ja näin osallisuuteen.

4.1 Esteettömyys erityislapsiperheissä

Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO- on toteutettu vuosina 2010-2015, jolloin tavoitteena on ollut mm. sosioekonomisen aseman parantaminen sekä torjua vammaisten henkilöiden köyhyyttä. Yksi tavoitteista on myös ollut esteettömyyden vahvistaminen ja lisääminen laaja-alaisesti. Tukitoimien ja erityispalveluiden laadun ja saatavuuden varmistaminen eri puolilla Suomea (THL 2018.)

”Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle” ohjelma VAMPO on julkistettu vuonna 2010, kirjoittaa Stina Sjöblom (2016) Sosiaali- ja terveysministeriön loppuraportissa. Ohjelman aikana eteni merkittävästi YK:n vammaisten oikeuksien yleissopimuksen virallistaminen, mutta se ei ole täysin toteutunut vielä. Esteettömyyden kokonaisvaltainen lisääminen ja vahvistaminen vaativat vieläkin eri osa-alueiden jatkuvaa työstämistä yhteiskunnassa (Sjöblom 2016.)

Opinnäytetyössämme tutkimme Varkautelaisten erityislapsiperheiden tarpeita Perheentalon esteettömyyteen liittyen. Esteettömyydellä tarkoitetaan ihmisten kokonaisvaltaisen olemuksen huomioimista rakennettavan ympäristön suunnittelussa ja toteutuksessa. Välineiden käytettävyys, palvelujen saatavuus, tiedon ymmärrettävyys ja mahdollisuus osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon. Esteettömyys on osa kestävästä kehitystä ja yhdenvertaisuutta. Esteettömyydessä otetaan huomioon liikkumisen esteettömyyden lisäksi näkemisen, kuulemisen, kommunikaation ja sähköiseen viestintään liittyvät asiat. Esteettömyys merkitsee palvelun laatua, kuten turvallisuudesta ja erilaisuuden huomioon ottamisesta ja ajattelutavasta. Esteettömyydessä on siis kyse moninaisuuden huomioonottamisesta (Invalidiliitto 2019.)

Vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiselle yksi keskeinen tekijä on esteettömyys. Esteettömyydellä turvataan heidän yhteiskunnallinen osallistumismahdollisuutensa ja taataan yhdenvertaisuus. Esteettömyydellä tarkoitetaan myös rakenteellisten esteiden poissaolon (fyysinen esteettömyys) lisäksi ilmapiiriä, jossa ei ole syrjintää (sosiaalinen esteettömyys). Syrjimättömyys ja esteettömyys eivät toteudu itsekseen. Aktiivisia toimia vaaditaan koko yhteiskunnalta, aitoa vuoropuhelua eri toimijoiden kanssa sekä vammaisten henkilöiden osallistamista (Suomen YK-liitto 2020.)

Kaikille avoimella ja turvallisella ilmapiirillä tarkoitetaan sosiaalista esteettömyyttä. Sellaisessa toiminnassa kiusaaminen ja syrjintä otetaan vakavasti ja jokaisen lapsen täytyy saada tuntee itsensä tervetulleeksi mukaan toimintaan. Lapsen ei tuolloin tarvitse kokea pelkoa syrjinnästä sekä hän voi olla turvallisesti oma itsensä. Hän voi olla omatoiminen tekijä ryhmässä sekä hän tulee kuulluksi. Myös sosiaalinen esteettömyys rakentuu pienillä teoilla ja jo toiminnan mainostaminen avoimena, syrjinnästä vapaana alueena toivottaa tervetulleeksi jokaisen mukaan toimintaan (UNICEF 2020.)

Opinnäytetyössämme tarkastelemme esteettömyyteen liittyviä perheiden toiveita ja tarpeita Perheentalon fyysiseen ja sosiaaliseen esteettömyyteen liittyen. Tutkimme toiminnan kannalta hyviä keinoja madaltaa jokaisen perheen osallistumismahdollisuuksia. Perehdymme fyysiseen esteettömyyden tarpeisiin, jolla tarkoitamme fyysisen esteettömyyden kannalta toimivia avoimia tiloja ja kommunikointia vahvistavia tapoja joita perheet toivovat. Sosiaalisen esteettömyyden kannalta tutkimme millainen toiminta edesauttaisi jokaisen osallisuutta. Sosiaalinen esteettömyys muodostuu avoimesta syrjimättömästä toiminnan asenteesta sekä ilmapiiristä.

4.2 Vertaistuki erityislapsen vanhemmuudessa

Vertaistuki antaa voimaa arkeen, sillä samoja asioita kokeneiden on usein helppo ymmärtää toisiaan eikä siihen tarvita välttämättä edes sanoja. Kun tiedetään mistä toinen ihminen puhuu, voi toisen pelkkä läsnäolo tukea ja rauhoittaa. Uusia näkökulmia voi antaa keskustelu ja ajatusten vaihtaminen, irtiotto vaikeista asioista helpottaa. Vertaistukea ei voida verrata ammatilliseen apuun ja auttamiseen, koska vertaistuella on oma kokemukselliseen asiantuntemukseen perustuva ainutlaatuisuus. (Laimio 2017, 4-5.)

Vertaistuella tarkoitetaan asioiden jakamista ja tekemistä yhdessä vertaisten, samassa elämäntilanteessa olevien kanssa. Vertaistuen kautta vanhemmat saavat toisiltaan paljon tietoa eriasioista kuten etuuksista ja käytännöistä. He eivät ole siis pelkästään ammattilaisten tuen varassa, jolloin vanhemmille jää aikaa sekä voimavaroja keskittyä enemmän vanhemmuuteen (Lastensuojelun keskusliitto 2014.)

Anne- Mari Hannonen kertoo CP-liiton jäsenlehdessä vertaistuen merkityksestä ja sen puuttumisen vähäisyydestä. Yhteiskunnassa puhutaan liian vähän näistä asioista. Suuret osallistujat määrät, johon kaikki ei pääse mukaan kertoo siitä, että tarvetta vertaistukitapaamiselle on. Hannonen kertoo omasta kokemuksestaan taistella viranomaisten kanssa päiväselvistä asioista: lapselle kuuluvista apuvälineistä, hoitotarvikkeista ja tarpeellisista asunnonmuutostöistä, kun sosiaalityöntekijän mukaan ”lapsi on ihan normaali”. Vertaistuessa parasta on se, että kuulija ymmärtää sanoman, eikä tarvitse pehmentää sanomaa tai esittää vahvaa. Vertaistuki on tärkeää niin aikuisille kuin lapsillekin. (Hannonen 2017, 12.)

Vertaistuki on voimaannuttavaa, usko siihen, että selviytyy vaikeistakin asioista ja osaa nauttia niistä pienistäkin hyvistä hetkistä. Vertaistukea ei voi väheksyä missään tilanteissa, se on myös ystävyyttä, läheisyyttä ja rakkautta. (Anne-Marie Hannonen 2017, 12.)

Erityislasten vanhemmat toivoivat palvelujärjestelmältä ja lähipiiriltä vanhemmuuteensa ymmärrystä, uskallusta sekä tukea ja kuuntelevaisuutta. Vanhemmat kaipasivat tietoa, vertaistukea sekä apua arkeen ja kotona selviytymiseen konkreettisesti sekä pieniin vapaisiin hetkiin. Toivottiin myös apua uuvuttavassa byrokratiaviidakossa pitämällä huolta lapsen asioista ja ajamalla heidän etujaan. Vanhemmat toivoivat lapsilleen säännöllistä tukea ja apua sekä vapaa-ajan toimintaa, jonka vuoksi lapsi voi hyvin ja osallistuu sekä mahdollisuutta kuntoutusmahdollisuuksiin ja avustajaan. Palvelujärjestelmän selkeyttä, jotta siinä olisi helpompi toimia ja siihen voisi samalla luottaa. Toivottiin myös etätömahdollisuutta sekä taloudellista tukea (Pähkinäsärkijät verkosto 2019.)

Tutkimuksessa selvisi, että vanhemmat, joilla on autistisia lapsia, kokivat tarvitsevat jaksamista parantavia palveluita arkeen. Edellytyksenä tähän vaikutti se, että lapselle saatiin diagnoosi, koska tukipalveluita ja kuntoutusta ei saa ilman diagnoosia. Vanhempien jaksamista lisäsi läheisiltä ja viranomaisilta saatu tuki, vertaistuki sekä erityislasten tarpeiden huomiointi päiväkodissa ja kouluissa (Vihantavaara 2015.)

Vihantavaaran tutkimuksessa (2015) vertaisryhmän vanhemmat kokivat hyväksi ja sen kautta koko perhe on saanut vertaistukea. Vanhemmat ovat saaneet tietoa mm. eri tukimuodoista ja päässeet jakamaan kokemuksiaan yhdessä toinen toisilleen. Samanlaisessa elämäntilanteessa olevat vanhemmat voivat kokea yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Vihantavaara 2015.)

Tutkimuksesta saatujen tulosten perusteella voidaan suositella, että palveluiden saatavuutta sekä palveluiden tiedottamista tulisi kohentaa. Palveluja tulisi saada joustavammaksi niin palveluohjauksen kuin perheiden tarvitsemien tuen ja palvelujen näkökulmasta. Viranomaisten autistitietoisuutta tulisi lisätä sekä antaa vanhemmille varhaisessa vaiheessa sopivaa tietoa (Vihantavaara 2015.)

Tarkastelemme opinnäytetyössämme vertaistuen tärkeyttä perheille sekä perheiden halukkuutta osallistua vertaistukiryhmiin ja kohtaamaan samassa elämäntilanteessa olevia ihmisiä. Ymmärrämme vertaistuen keskusteluna ja kokemusten jakamisena yhdenvertaisten, muiden perheiden kanssa. Vertaistuki antaa ymmärrystä omaan tilanteeseen, voimavaroja ja lohtua sekä toivoa siitä että toinen ihminen on selvinnyt samanlaisesta elämäntilanteesta.

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyömme on ajankohtainen erityislasten perheiden tasavertaisen osallisuuden vuoksi. Lastu-hankkeen tarve oli saada tietoa perheiden toiveista Varkauteen avattavan Perheentalon hyväksi. Jatkossa tuloksia voi hyödyntää muiden tahojen palveluiden suunnittelussa. Levitimme kyselyä mahdollisimman tarkasti monimuotoisille perheille.

Opinnäytetyö toteutettiin kvantitatiivisella tutkimusmenetelmällä. Tutkimuksessa selvitimme Varkautelaisten perheiden ja erityislapsiperheiden tarpeita ja toiveita liittyen syksyllä 2019 avattavaan Perheentaloon. Tutkimus toteutettiin Webropol-kyselynä Varkauden perheille. Saimme toimeksiantajalta Perheentalolle aiemmin tuotetun kyselyn pohjan käyttöömme, jota muokkasimme omaan aiheeseemme sopivammaksi. Kyselyä levitimme Varkauden seudun lapsiperheille yhteistyötahojemme kautta. Olimme yhteydessä yhteistyötahoihin ja lähetimme heille meidän saatekirjeemme sekä linkin kyselyyn. Kun jokapäiväisen ajattelun pohjalta ongelmienratkaisu ei sujukaan, ryhdytään tutkimukseen. Tarvitaan keinoja ongelmista selviämiseen sekä uutta tietoa, jonka avulla ymmärretään paremmin ratkaistavien ongelmien luonnetta (Hirsjärvi ym. 2014, 19.)

Tutkimuksen toteuttaminen on luova prosessi, joka on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Perehtyminen aiheeseen, suunnitelman laadinta, tutkimuksen toteutus ja tutkimusselosteen laadinta kuuluvat prosessiin. Tutkimusprosessin viisi päävaihetta ovat aiheen valitseminen, tiedon kerääminen, materiaalin arvioiminen kriittisesti, aineistojen järjestäminen loogisesti sekä analysointi ja tulkitseminen ja viimeisenä vaiheena on kirjoittaminen, muokkaaminen ja viimeisteleminen (Hirsjärvi ym. 2014, 63-64.)

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa varkautelaisten lapsiperheiden odotuksista, tarpeista ja toiveista. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää perheiltä heidän odotuksiaan ja toiveitansa perheentalon suunnittelun tueksi. Tutkimuskysymyksiämme ovat:

1. Millaisia tarpeita Varkautelaisilla perheillä on vanhemmuuden tukeen?
2. Millaisia toiveita on tulevan Varkauden Perheentalon toiminnalle?
3. Kuinka Perheentalo palvelee hyvin monimuotoisia perheitä?

5.1 Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä

Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmän tyypillinen aineistonkeruumenetelmä on internet-kysely ja opinnäytetyöhömmä tämä oli sopiva tutkimuksen perusjoukon, tutkimusongelman ja kyselyn pituuden ja kysymysten sisällön mukaan. Vastaukset saimme tällä tiedonkeruumenetelmällä nopeasti, eikä haastattelua tarvita. Kvantitatiivisen tutkimuksen avulla saadaan selvitettyä olemassa oleva tilanne, mutta ei pystytä selvittämään asioiden lähtökohtia ja tämän vuoksi meidän tutkimuksesamme oli myös kvalitatiivisia piirteitä. Kvalitatiivinen tutkimuksessa ymmärretään tutkimuskohdetta sekä sen päätösten syitä. Tavoitteena ei ole siis määrien selvittäminen vaan ymmärtäminen.

Tutkimusmenetelmä oli kvantitatiivinen tutkimus eli määrällinen tutkimus. Kvantitatiivisen tutkimuksen avulla selvitetään prosenttiosuuksiin ja lukumääriin liittyviä kysymyksiä, joka edellyttää edustavaa ja riittävän suurta otosta. Aineiston keruussa käytetään usein virallisia tutkimuslomakkeita, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot. Kvantitatiivisella tutkimuksella voidaan selvittää vastauksia erilaisiin kysymyksiin, kuten missä? ja kuinka usein? (Heikkilä 2014, 15.)

Kvantitatiivisessa tutkimusmenetelmässä keskeistä on aiempiin teorioihin perehtyminen, ja aiempien tutkimuksien johtopäätöksiä tarkastelu. Havainto aineisto on määrällinen ja perustuu numeeriseen mittaamiseen (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2014, 140.)

Tutkimuksessa oli myös kvalitatiivisia tunnusmerkkejä. Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimusmenetelmän tyypillisiä piirteitä, joita Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran mukaan (2014, 164) ovat todellisissa tilanteissa hankittu tieto, tutkittavan äänen ja näkökulmien esille tuonti sekä tutkittavan aineiston paljastavat odottamattomat seikat toteutuvat myös tutkimuksessamme. Kyselymme toteutetaan pääosin Webropol-kyselynä mutta haemme asiakasryhmältä vastauksia kyselyyn myös kohdattavissa tilanteissa Varkauden Vekara Varkaus -viikolla. Avointen kysymyksien avulla saamme tietoa ilman että ehdotamme vastauksia. Vastaajat voivat itse ilmaista itseään omin sanoin. Näin vastaajat voivat osoittaa tietämyksensä aiheesta, mikä on tärkeää heidän ajattelussaan sekä he voivat osoittaa asiaan liittyvän tunteen (Hirsjärvi ym. 2014, 201).

Kvalitatiivinen tutkimus auttaa käsittämään tutkimuskohdetta sekä selittämään sen käyttäytymisen syitä. Kvalitatiivinen tutkimus vastaa kysymyksiin Miksi? Miten? Millainen? Ja se on harkinnanvaraisesti koottu näyte, joka on suppea (Heikkilä 2014, 15.)

5.2 Aineistonkeruumenetelmä Webropol

Tutkijat voivat hankkia tutkimusaineistoa eri tavoin. Tässä opinnäytetyössä tutkimusaineisto kerättiin Webropol-ohjelmalla, jota käytetään usein kvantitatiivisten opinnäytetöiden empiiristen aineistojen tiedonkeruussa. Opinnäytetyössä tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmänä käytimme Webropol-kyselyä, koska se on tehokas ja nopea tapa kerätä aineistoa. Kyselyn avulla on mahdollisuus kysyä monipuolisesti asioita ja saada näin ollen laaja-aineisto (Hirsjärvi ym. 2014, 193-196).

Tutkimuksessa selvitimme Varkautelaisten perheiden tarpeita ja toiveita tulevan Perheentalon suunnittelun tueksi. Webropol-kysely soveltui hyvin tutkimuksemme aineistonkeruumenetelmäksi, koska pystyimme jakamaan sitä internetissä suoraan kohderyhmälle ja mahdollisille tuleville Perheentalon asiakkaille Varkaudessa. Webropol-menetelmällä on myös mahdollista tavoittaa suuria vastaajamääriä.

Webropol tiedonkeruumenetelmä oli kätevä ja toimiva menetelmä, kun halusimme saada tietoa lapsiperheiden toiveista ja tarpeista. Tällä oli helppo tavoittaa ja saada vastauksia, koska Webropol-kyselyyn vastaaminen tapahtuu tietokoneella tai muulla älylaitteella ja jokaisella nykyaikana on jokin

älylaite. Vastaajille voi lähettää linkin suoraan heidän sähköpostiinsa tai jakaa linkkiä eri internet-sivustoilla, jolloin vastaajat voivat sitä kautta vastata kyselyyn.

Tarja Heikkilän (2014) mukaan Webropol tutkimus- ja tiedonkeruu ohjelma soveltuu internetissä tehtävään kyselyyn. Lomakekyselyn sekä puhelinhaastattelun rinnalla internetissä tehtävää Webropol- kyselyä voi käyttää samanaikaisena tiedonkeruumenetelmänä. Esimerkiksi saatekirjeessä voidaan jakaa Webropolin vastauslinkkiä tai voidaan täydentää puhelinhaastattelun kautta saatuja tuloksia. Webropol on tiedonkeruuseen helppokäyttöinen ohjelmisto, josta ei aiheudu kuluja. Saatu tieto saapuu reaaliajassa sekä ohjelmaa voi käyttää analysoinnissa ja raportoinnissa. Tietoja on myös helppo siirtää erilaisiin tilasto-ohjelmiin sekä muihin sovelluksiin. Vastaukset tallentuvat suoraan tietokantaan ja näin aineiston käsittely voidaan aloittaa välittömästi aineistonkeruun sulkeuduttua. Aineistonkeruun nopeus on myös yksi Webropol- kyselyn etuus (Heikkilä 2014, 66-67.)

Tässä opinnäytetyössä tutkimusaineisto on kerätty Webropol- ohjelmalla, joka on suunnattu varkauteleisille lapsiperheille ja erityislapsiperheille. Webropol- kyselyn työstämisen aloitimme tutustumalla ensin Webropol- ohjelmaan, jonka jälkeen teimme kyselyn valmiiksi, tämä oli nopea ja helppo tapa tehdä tällä ohjelmalla. Tutkimuksemme Webropol – kysely muodostui 14 kysymyksestä, joista puolet olivat avoimia ja puolet monivalintakysymyksiä (LIITE 1). Avoimet kysymykset mahdollistavat vastaajille laajemman vastaustenannon, jolla saimme monipuolisempia vastauksia. Monivalintakysymysten valmiisiin vastausvaihtoehtoihin saimme täydennystä ja osoittaa vastaajien tietämystä aiheesta.

Kyselyä levitettiin kunnallisten ja yksityisten päiväkotien kautta, Varkauden Perheentalon Facebook sivuilla, Lapsen Kengissä Ry:n Facebook sivuilla sekä Varkauden alueen ilmoitustaululla. Vekara-Varkaus tapahtumaviikolla Perheentalon työntekijät olivat markkinoimassa tulevaa Perheentaloa, jossa perheiden oli mahdollista vastata kyselyymme. Varkauden lapsiperhepalvelut jakoivat myös meidän Webropol- kyselyn linkkiä perheille.

Kysely oli auki kesäkuun alusta heinäkuun loppuun saakka, jonka jälkeen aloitimme analysoimaan kyselyn tuloksia. Varkauden Perheentalon avajaiset olivat 25.09.2019, jolloin esittelimme Varkauden seudun lapsiperheille tarkoitetun kyselyn alustavia tuloksia. Opinnäytetyömme ei aiheuttanut kustannuksia. Työsuunnitelman teon jälkeen kokosimme opinnäytetyön raportin tutkimustuloksineen ja analyseineen.

5.3 Aineiston analyysimenetelmä

Opinnäytetyön määrällinen aineisto analysoitiin Webropol-ohjelman avulla. Ohjelma asettaa vastaukset tilastolliseen muotoon, joita tarkastelemalla näimme mitkä vastausvaihtoehdot saivat eniten kannatusta. Pystyimme myös vertailemaan määrällisiä tuloksia toisiinsa ja näin luomaan kuvan enemmän tärkeistä asioista ja ei niin tärkeistä asioista. Laitoimme vastaukset järjestykseen suurimman prosentuaalisen määrän saadusta vastauksesta vähiten saadun määrän vastaukseen.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa keskeisiä asioita ovat johtopäätökset aiemmista tutkimuksista. Aiemmat teoriat, niiden tarkastelu sekä erilaisten käsitteiden määrittely. Aineiston keruun suunnitelma, jossa on tärkeää, että havaintoaineisto perustuu numeraaliseen mittaamiseen. Muuttujat muodostetaan taulukkomuotoon ja aineisto asetetaan tilastollisesti käsiteltäväksi. Päätelmien teko perustuu havaintoaineisto tilastolliseen analysointiin mm. tulosten kuvailu prosenttitaulukoiden avulla (Hirsijärvi ym. 140.)

Aloitimme kysymysten laatimisen perehtymällä aiempaan tietoon, teoreettiseen viitekehykseemme tutkimuksessamme ja keskustelimme toimeksiantajamme tarpeesta, mistä kaikesta tietoa tarvitaan. Aiempien tehtyjen tutkimusten teorioiden selvityksessä osasimme pohtia asiaan kuuluvia näkökulmia. Muokkasimme jo aiemmin tuotettua kyselyä omia tavoitteitamme palvelevaksi ja poistimme ei-oleelliset kysymykset. Halusimme mm. tietoa vanhemmuuden tuesta ja pohdimme asiaan liittyviä vastausvaihtoehtoja yhdessä. Loimme myös monivalintakysymysten ja avoimen kysymyksen sisältäviä kysymyksiä, jossa annettujen vaihtoehtojen lisäksi vastaaja sai halutessaan tuoda muu mikä vastauksessa oman ajatuksensa esille.

Monivalintakysymysten kautta voimme vertailla vastaajilta saamiamme vastauksia samaan kysymykseen mielekkäästi. Monivalintakysymykset tuottavat vähemmän vapaamuotoisia vastauksia. Kysymysten avulla vastaajaa ohjataan tunnistamaan kysyttyä asiaa ja vastaaminen on tuolloin helpompaa. Monivalintakysymyksillä tuotetaan vastauksia, joita on helpompi analysoida sekä käsitellä.

Kysymysten tarkalla suunnittelulla sekä lomakkeen laadinnalla voidaan vaikuttaa tehostavasti tutkimuksen onnistumiseen. Kysymyksiä voidaan muotoilla eri tavoin ja yleensä käytetään kolmea muotoa. Avoimissa kysymyksissä esitetyn kysymyksen jälkeen jätetään tyhjä tila vastaukselle. Monivalintakysymyksissä, tutkija on laatinut valmiit, numeroidut vastausvaihtoehdot tai useampia vaihtoehtoja ja vastaaja merkitsee rastilla valmiiksi annetun sopivimman vaihtoehdon tai useampia vaihtoehtoja, jos niin on ohjeistettu. On myös strukturoidun kysymyksen ja avoimen kysymyksen välimuoto, jolloin valmiiden vaihtoehtojen jälkeen esitetään avoinkysymys lopuksi. Näin ajatellaan saavan esiin vastaajan näkökulma myös asiasta, jota tutkija ei ole osannut etukäteen mahdollisesti ajatella. Viimeisenä on asteikkoihin eli skaaloihin perustuva kysymystyyppi, jossa tutkija esittää väittämiä ja vastaaja valitsee niistä sen, miten voimakkaasti hän on samaa tai eri mieltä väittämän kanssa (Hirsijärvi ym. 2014. 198-200.)

Webropol- kyselyn aineisto analysointiin ja tuotettiin selkeään ja ymmärrettävään muotoon. Yhtenäistimme informaation siten, että tutkimustamme voi käyttää kehittäessä Perheentalon toimintaa. Analyysin teon tehtävänä on selkiyttää aineistoa, jotta aineistosta on mahdollista saada tehtyä luotettavia johtopäätöksiä. Opinnäytetyön laadullinen aineisto analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysi on laadullisessa tutkimuksessa käytettävä aineiston analyysitapa, jonka tarkoituksena on saada tekstiaineistosta esille tekstissä esiintyvät merkitykset.

Sisällönanalyysimuodot voidaan jakaa teorialähtöisesti, aineistolähtöisesti tai teoriaohjaavasti. Opinnäytetyössä käytimme aineistolähtöistä sisällönanalyysia, jossa aineisto ohjaa analyysin tekoa. Aineistolähtöinen analyysissä on kolmevaihetta. Ensimmäinen vaihe on redusointi eli pelkistäminen, jossa aineistosta poistetaan epäoleellinen ja oleelliset kohdat esimerkiksi alleviivataan. Redusointi on tiedon tiivistystä. Alleviivatut kohdat pelkistetään, kirjoittamalla ne tiivistettyyn muotoon. Tämän jälkeen aineisto klusteroidaan eli ryhmitellään, jolloin pelkistetyt ilmaukset ryhmitellään siten, että samaa asiaa tarkoittavat ilmaukset muodostavat tietyn alaluokan. Sisältöä kuvaavalla otsikolla nimitetään alaluokat. Viimeisenä vaiheena on abstrahointi eli yleiskäsitteiden muodostaminen. Ryhmittelyvaiheessa luodut alaluokat yhdistetään yläluokiksi ja niistä muodostetaan pääluokkia ja pääluokista sitten yksi yhdistävä luokka. Nämä kaikki luokat nimetään sisältöä kuvaavalla otsikolla (Leinonen 2018.)

Aineiston sisällönanalyysia lähdettiin työstämään tässä opinnäytetyössä tarkastelemalla avoimia kysymyksiä yksityiskohtaisesti kysymys kysymykseltä. Tämän jälkeen lähdimme redusoimaan, klusteroimaan ja abstrahoimaan kyselymme materiaalia. Redusointia ja klusterointia varten teimme erilaisilla värikynillä omat värikoodit vastauksille. Luokittelimme vastaukset omiin kategorihoihin ja teimme näin kaikille oleellisille vastauksille. Ryhmistä muodostuivat alaluokkia ja joista muodostimme pääluokkia (LIITE 2). Näin analyysin muodostuessa saimme tutkimusaineistosta kaiken keskeisen tiedon säilyttäen tärkeän alkuperäisen informaation tiivistetyssä muodossa. Tutkimuksesta esiin tulleita pääluokkia peilasimme aiemmin tehtyjen tutkimusten tuloksiin ja opinnäytetyömme teoriaan havainnoiden niissä yhteneväisyyksiä. Teoria osuus tutkimuksestamme kirjoitettiin jo osittain ennen tutkimustulosten valmistumista ja tutkimustulokset täydensivät teoriaamme tuoden esille oleelliset tiedot tämän tutkimuksen kannalta.

5.4 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkijan tulee olla koko tutkimuksen ajan kriittinen ja tarkka. Erityisen merkittävää on, että otos on edustava ja riittävän iso tutkimuksen luotettavuuden kannalta. Tärkeää tutkimuksen luotettavuuden kannalta on, että vastauksia saadaan paljon ja kysymykset kysyvät oikeita asioita, jotka koskevat koko tutkimusongelmaa (Heikkilä 2014, 178.)

Tutkimuksen luotettavuutta tulee arvioida koko tutkimusprosessin aikana. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan kohottaa käyttämällä erilaisia aineistotyypppejä, näkökulmia, teorioita tai analyysimenetelmiä. Tällöin pystytään kertomaan, ettei saatu tutkimustulos ole sattumanvarainen. Validiteetin ja reliabiliteetin käsitteiden avulla voidaan arvioida tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä (Hiltunen, 2009.)

Validiteetilla eli pätevyydellä osoitetaan sitä, miten hyvin käytetty tutkimusmenetelmä mittaa tutkimuksessa sitä, mitä ollaan selvittämässä. Kun tutkimuksessa kysymykset sekä kohderyhmä ovat oikeat, validiteetti on silloin hyvä. Validiteetin arviointi tiivistyy yleensä kysymykseen, kuinka hyvin tutkimusote ja siinä käytettävät menetelmät vastaavat sitä käsiteltävää asiaa, mitä halutaan tutkia. Validiteetin kannalta tulisi miettiä millainen strategia tutkimukselle on validi (Hiltunen, 2009.)

Opinnäytetyössämme tutkimus- ja aineistokeruumenetelmänä käytettiin Webropol- kyselyä, joka soveltui hyvin tähän tutkimukseen. Avasimme kyselymme kysymyksiä mahdollisimman selkeäksi vastaajille. Kysymykset olimme muokanneet niin, että ne olivat helposti ymmärrettävissä mitä vastaajalta kysyttiin. Näin pyrimme pitämään tutkimuksemme validiutta hyvällä tasolla. Pohdimme kyselyn jakamiseen liittyen, horjuuko kyselymme luotettavuus, jos jaamme kyselyämme sosiaalisessa mediassa, jolloin kuka tahansa kyselyn löytävä voi vastata kyselyymme. Sen vuoksi jaoimme kyselyä vain aikuisille kohdistetusti, ja suoraan perheentalon nettisivulla mahdollisille asiakkaille tai asiantunteville perheille. Myös eritahojen, esim. yksityinen päiväkotiki Varkaudessa kautta olimme saaneet suoran yhteyden perheisiin, jolloin kysely suuntautui suoraan kohderyhmälle.

Webropol- kyselymme olisi pitänyt laatia asetus, jossa vastaajien olisi ollut pakollista vastata kaikkiin kysymyksiin eikä näin olisi ollut mahdollista hyppiä kysymysten yli ja vastaajien määrä näin vaihtelee. Esteettömyys kysymykseemme olisi pitänyt laittaa viisi tärkeintä esteettömyyteen liittyvää asiaa, koska estoja ei ollut valinnan määrään vastauksia oli tullut sekavasti ja liikaa. Esteettömyyteen liittyen vain erityistä tukea tarvitsevien lasten vanhemmat ja läheiset olisivat vastanneet ainoastaan voineet vastata kysymykseen. Näin olisimme saaneet luotettavampaa tietoa. Kyselyssämme olisi pitänyt miettiä myös tarkemmin ”muu, mikä?” vaihtoehtoja, koska jotkin vastaukset olivat epäoleellisia.

Reliabiliteetti eli luotettavuus kertoo, miten uskottavasti ja yhdenmukaisesti mittaus- ja tutkimusmenetelmä mittaa tutkittavaa ilmiötä (Hiltunen 2009). Vastaajat vastasivat kyselyyn anonymisti ja näin saimme rohkeasti vastauksia kysymyksiin rehellisesti. Kyselyssä oli avoimia- ja monivalintakysymyksiäkin, jolloin saimme monipuolisesti lapsiperheiltä mielipiteitä ja toiveita tulevaa Perheentaloa varten. Kysymyksemme olivat kyselyssä yksinkertaisia, selkeitä ja ymmärrettäviä, joten vastaajille ei voinut tulla väärinymmärryksiä.

Tutkijan on otettava tutkimuksen teossa huomioon monia eettisiä kysymyksiä. Yleisesti hyväksytyjä ovat tiedonhankintaan ja julkistamiseen liittyvät tutkimuseettiset periaatteet. Yksittäisen tutkijan vastuulla on näiden periaatteiden tunteminen ja niiden mukaan toimiminen. Eettisesti hyvä tutkimus edellyttää, että noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä tutkimusprosessissa. Opetusministeriön tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeiden mukaan tutkijan tulee noudattaa tiedeyhteisön tunnistamia toimintatapoja. Niihin kuuluvat mm. rehellisyys, yleinen tarkkuus ja huolellisuus tutkimustyössä, tulosten esittämisessä sekä tallentamisessa sekä tutkimuksen ja niiden tulosten arvioinnissa. Tutkijan tulee myös arvostaa muiden tutkijoiden aiemmin tekemiä tutkimuksia ja tuloksia, ja kunnioittaa näiden työtä. Tutkimus tulee myös toteuttaa suunnitellusti ja toteuttaa sekä raportoida yksityiskohtaisesti ja tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaisesti. Yliopistojen eettisen toimikunnan mukaan, eettinen ratkaisu on jo itse tutkimusaiheen valinta (Hirsjärvi ym. 2014, 23-24.)

Lähtökohtana tutkimuksessa tulee olla ihmisarvon kunnioittaminen, jolloin itsemääräämisoikeutta tulee kunnioittaa niin, että annetaan mahdollisuus jokaiselle päättää haluavatko he osallistua tutki-

mukseen. Epärehellisyyttä tulee välttää tutkimuksen tekemisessä, jolloin on otettava seuraavat periaatteet huomioon: ei tule plagioida toisten tekstiä, tuloksia ei kaunistella tai sepitetä sekä raportointi ei saa olla puutteellista tai harhaanjohtavaa (Hirsjärvi ym. 2014, 25-26.)

Muokkasimme kyselymme niin, että vastaajien anonymiteetti säilyi. Poistimme kyselystä sellaiset kysymykset, joilla henkilöllisyys olisi helppoa tunnistaa. Kysyimme kyselyssämme vain vastaajan asuinpaikkakuntaa, jotta tiedämme, onko hän varkautelainen vastaaja. Vastaajan nimellä, sukupuolella eikä iällä ollut väliä kyselyssämme. Pidimme kyselymme avoimena koko prosessin ajan ja olimme painottaneet vastaajille saatekirjeessä, että kysymyksiä ilmaantuessa meihin voi olla yhteydessä. Jokaisella vastaajalla on ollut vapaus valita, haluaako osallistua kyselymme. Olimme muokanneet kyselymme niin että se olisi mahdollisimman selkeä, loogisessa järjestyksessä sekä kysymykset informatiivisia. Lisäsime myös monivalintakysymyksiä lopuksi kohdan "muu, mikä?" jotta vastaaja sai vastausvaihtoehtojen ulkopuolelta kertoa itselleen tärkeäksi kokemansa vaihtoehdon.

Monivalintakysymysten viimeiseksi kohdaksi on järkevää joskus vaihtoehtoskaalan loppuun lisätä "muu, mikä"- vastausvaihtoehto, jolloin vastaaja voi sanoa sanottavansa sellaisesta asiasta, jota kysymyksessä hänen mielestään olisi pitänyt kysyä tai hän voi kertoa syynsä poikkeavaan sijoittumiseensa vastauksessa. Kun kysymykset ovat loogisessa järjestyksessä kyselyyn on helpompaa vastata. Koska kysely voi sisältää hyvinkin erilaisia asioita sisällöllisesti, on sijoitettava samaan asiaan liittyvät kysymykset peräkkäin loogiseen järjestykseen. Sama koskee siirtymistä aihealueesta toiseen. Suunnittelemalla lomake huolellisesti ja testaaminen vaikuttavat tutkimuksen onnistumiseen ratkaisevasti Kysymysten laadinnassa tulee myös jatkuvasti ottaa huomioon vastaajien anonymiteetin säilyminen (Kvantitatiivisten menetelmien tietovarasto 2010.)

Laadullisessa tutkimuksessa osittain sovelletaan validiteetin sekä reliabiliteetin käsitteitä, mutta olennaista laadullisessa tutkimuksessa on tarkastella sen luotettavuutta ja uskottavuutta. Tutkimukseen valituilla menetelmillä on pystyttävä tutkimaan sitä, mitä tutkimuksessa on tavoitteena tutkia sekä niin, että laadullisen tutkimuksen tulokset eivät ole sattumanvaraisia. Tutkimusongelman ja aineiston sisältöihin käytettyjen käsitteiden on sovittava näihin. Luotettavuutta voidaan tarkastella siirrettävyyden tai yleistettävyyden näkökulmasta eli tutkimuksen tulokset mahdollista siirtää tai yleistää muunlaisiin tilanteisiin tai kohteisiin (Jyväskylän Yliopisto 2010.)

Kiinnitimme huomiota tutkimuksessamme uskottavuuteen ja siirrettävyyteen, joiden kautta tarkastellaan tutkimuksen luotettavuutta. Kuvailimme mahdollisimman tarkasti tutkimuksen tuloksia sekä sitaattien avulla kuvasimme vastaajien elämäntilannetta. Näin lukija voi arvioida tuloksiamme siirrettävyyttä toisiin samanlaisiin tilanteisiin.

6 TULOKSET

Tässä luvussa kerrotaan tutkimuksen tulokset. Vastaaajia oli 62. Webropol- kysely muodostui 14 kysymyksestä, joista noin puolet olivat avoimia kysymyksiä ja loput monivalintakysymyksiä. Kyselyssä selvitimme taustatietoja, lasten ja erityislasten määrää perheissä, vanhemmuuden tukeen ja esteettömyyteen liittyvistä asioista sekä mahdollisesta osallistumisesta Perheentalon toimintaan.

Tutkimuksemme kannalta avoimet kysymykset olivat informatiivisempia, joista saimme runsaasti ja monipuolisesti tietoa ja vastaajien yksityiskohtainen mielipide tuli paremmin selville. Avomien vastauksien pohjalta saimme kattavasti tietoa mahdollisten kävijöiden toiveista ja tarpeista.

Perehdyimme tutkimusaineistoon lukemalla koko aineisto huolellisesti läpi. Kävimme kaikki vastaukset läpi yhdessä, jonka myötä saimme käsityksen aineistosta. Etsimme tutkimuksemme kannalta keskeisimmät sisällöt koodaten niistä samankaltaisuuksia eri teeman mukaan. Pelkistämällä vastauksia pystyimme muodostamaan alaluokkia, joiden kautta edelleen pääluokkia. Analyysin myötä poimimme oleellisen tiedon tutkimusaineistosta tiivistetyssä muodossa säilyttäen todellisen, alkuperäisen informaation. Vertasimme aikaisempia tutkimuksia ja teorioita oman tutkimuksemme kautta nousseisiin pääluokkiin ja pohdimme niistä löytyviä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Opinnäytetyömme osa teoriaosuudesta kirjoitettiin ennen tutkimustulosten valmistumista ja tutkimustulokset täydensivät teoriaamme.

6.1 Vastaajien taustatiedot

Taustatiedoissa selvitimme vastaajien asuinalueen, äidinkielen, huollettavien lastenmäärän ja perheessä olevien erityisentuentarpeessa olevien lasten määrän. Kyselyyn vastanneista (N=62) lähes kaikki asuivat Varkaudessa eli 56 (90,48%) vastaajista. Kuusi (9,52%) kyselyyn vastaajista oli osallistunut muilta paikkakunnilta. Kuopiosta vastaajia oli kaksi, Joroisista kaksi vastaajaa, Leppävirralta yksi vastaaja. Kaukaisin oli Espoosta, yksi vastaaja. Lähes kaikkien vastaajien (N=62) äidinkieli oli suomi. Vastaajista yhdellä (N=62) äidinkieli oli venäjä.

Perheissä huollettavia lapsia oli (N=62) suurimmalla osalla (57%) lapsia kaksi. Yksilapsisia perheitä oli 16 % vastaajista ja kolme tai enemmän lapsia oli 22 %: lla vastaajista. Kolmella vastaajista (N=62) ei ollut lapsia laisinkaan.

Eryisentuen tarpeessa olevia lapsia 24 %: lla vastaajista (N=62) oli huollettavana 1 erityisentuen tarpeessa oleva lapsi. 6 %: lla oli 2 erityislasta sekä 3 %lla: oli jopa 3 tai enemmän. 67 % vastaajista (N=62) ilmoitti, että ei ole huollettavana erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia.

6.2 Toiveita tulevan Perheentalon toiminnalle

Pyysimme vastaajia valitsemaan enintään viisi tärkeintä toimintaa, joita toivoisivat tulevalle Perheentalolle. Kysymykseen saatiin 270 vastausta. Vastaajat (N=62) toivoivat eniten ohjattua leikkitoimintaa (esimerkiksi liikunta, askartelu, pelit, leikit, musiikki), 63% vastauksista. Myös avointa leikkitoimintaa toivottiin paljon, 61 % vastaajista. Tapahtumat ja retket saivat molemmat saman verran, 55 %, vastaajien valintoja. Neljänneksi suosituin valinta oli iltaperhekahvila jonka valitsi 40 % vastaajista. Taulukossa yksi tuomme esille vastaajien toiveet tärkeysjärjestyksessä.

TAULUKKO 1. Toiveet tärkeysjärjestyksessä Perheentalolle

Toiminta	Osuus vastaajista (n=62)
Ohjattua leikkitoimintaa perheille esim. liikunta, askartelu, pelit / leikit, musiikki ym.	63 %
Avointa leikkitoimintaa	61 %
Kaikille perheille suunnatut tapahtumat, joissa huomioitu saavutettavuus	55 %
Retket	55 %
Iltaperhekahvila	40 %
Tukea tarvitseville lapsille ja perheille kohdennetut ryhmät ja tapahtumat	39 %
Tukihenkilötoiminta	29 %
Sisarusryhmät	21 %
Kerhomummo- ja vaaritoiminta	21 %
Yökylätoiminta	18 %
Vauvaryhmät	15 %
Maahanmuuttajille kohdennetut ryhmät ja tapahtumat	6 %
Jokin muu, mikä?	6 %
Doulatoiminta	3 %
Monikkoryhmä	3 %

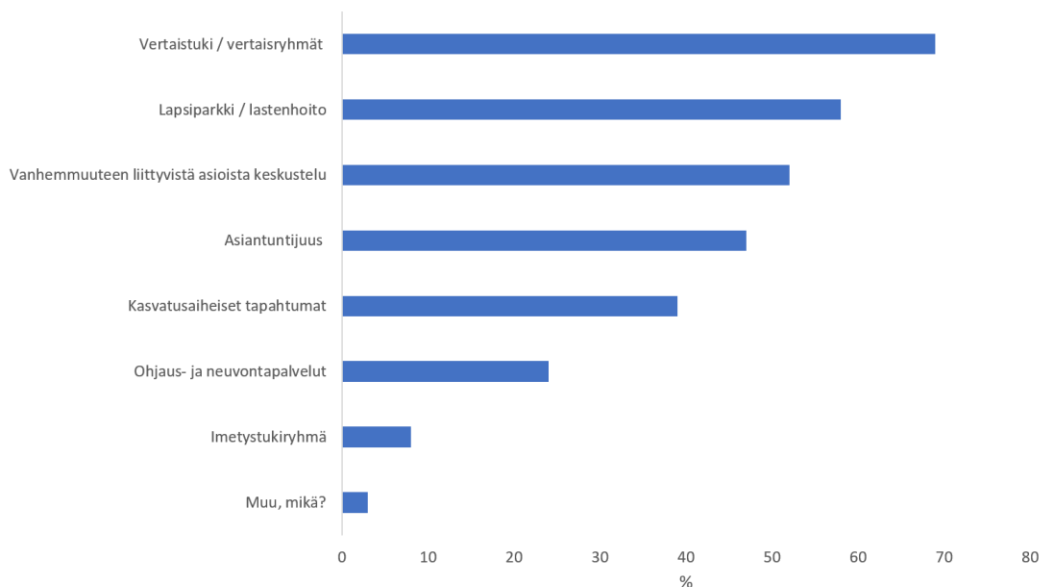
Lisäksi toivottiin vertaistoimintaa: äitikaveritoiminta, vertaistukiryhmä diabeetikko lapsille ja teinikäisten erityistä tukea tarvitsevien vanhemmille. Myös yhteistyötä paikallisten luontoyritysten ja eläinpitäjien kanssa ehdotettiin. Näin lasten luontosuhteen kehittäminen tapahtuisi yhteistyön avulla. Lapsiparkin lisäksi toivottiin myös erilaisia asiantuntijaluentoja; vanhemmuudesta, lasten kasvatuksesta, parisuhteesta ja tunnetaidoista.

6.3 Vanhemmuuden tukeminen Perheentalolla

Vanhemmuuden tukeen toivottiin eniten vertaistukea ja vertaisryhmiä. Vastaajien (n=62) mukaan 69 % tarvitsisi vertaistukea sekä vertaisryhmiä (odottavat äidit, murkkuikäisten vanhemmat, yksinhuoltajat, eroauttaminen yms.) Toiseksi eniten toivottiin lapsiparkkia sekä lastenhoitoa 58 % vastaajista (N=62). Noin puolet vastaajista 52 % toivoi vanhemmuuteen liittyvistä asioista keskustelua (esim aamupala ja asiaa, iltateet- illat yms.). Vastaajista 47 % kiinnosti asiantuntijuus luennot (lapsen kasvu ja kasvatusta, perhe ja työ). Kasvatusaiheiset tapahtumat olivat myös suosittuja

39 %. Ohjaus – ja neuvontapalveluita (papereiden täyttäminen) toivoivat 24 % vastaajista. Imetystukiryhmän valitsi vain 8 %. ”Muu mikä?” osioon vastasi 3 %, jossa toiveeksi tarkentui ”vertaistukiryhmä varkauden alueen diabeetikko lapsille ja heidän perheilleen” sekä ”isäjuttuja”. Seuraavassa kuviossa (KUVIO 1) esitämme vanhemmuutta tukevaa toimintaa.

KUVIO 1. Vanhemmuutta tukevan toiminnan tulosten jakautuminen

Vanhemmuuden tukeen vaikuttavista toiveista Perheentalon toimintaa ajatellen vanhemmat toivoivat eniten vertaistukea ja erilaisia vertaistukiryhmiä. Avoimissa vastauksissa vertaistuki mainittiin useasti mahdollisuutena keskustella samassa elämäntilanteessa olevien ihmisten kanssa. Vertaistuen kerrottiin myös olevan tärkeää, ja että sitä ei ole koskaan liikaa. Kyselystä selvisi myös toisten ihmisten huoli toisista vanhemmista. Useampi kirjoitti avoimiin vastauksiin että toivoisi hoitoapua ja paikkaa sellaisille joilla ei ole läheisten muodostavaa tukiverkkoa. Tämä merkitsee sitä, että ilmiö on laajempi, koska monet kertoivat huolta toisten jaksamisesta.

Vanhemmuuden tuki koettiin tärkeäksi, jotta voisi olla parempi vanhempi lapselleen. Vaihtoehtoja kuvattiin ajankohtaisiksi omaan elämäntilanteeseen sekä kuvattiin että kaikki tuki on tarpeen. Imetyksen tukeminen oli myös yksi asia, jonka koetaan tukevan vanhemmuutta. Yhteisten asioiden jakaminen samanlaisen elämäntilanteen omaavan kanssa madaltaa kynnystä osallistua perheentalon toimintaan. Alla suoria lainauksia avoimista vastauksista kysyttäessä vastaajilta miksi juuri nämä asiat (TAULUKKO 1) koetaan tärkeinä.

”Haluan olla mahdollisimman hyvä äiti. Kaikki nuo tukevat vanhemmuuttani.” (suora lainaus, tutkimuslomake)

”Vertaistukea ei ole koskaan liikaa, on hyvä että on paikka jossa voi kokoontua samassa elämäntilanteessa olevat.” (suora lainaus, tutkimuslomake)

”En tiedä kenen puoleen kääntyä erilaisten asioiden eteen tullessa. Olisi hyvä jos olisi jokin henkilö tai paikka mistä alkaa hoitaa asioita eteenpäin.” (suora lainaus, tutkimuslomake)

6.4 Esteetön Perheentalo

Esteettömyyttä voidaan tarkastella erilaisista näkökulmista kuten fyysisistä, sosiaalisista, psyykkisistä sekä taloudellisista näkökulmista. Kuvaamme taulukossa vastaajien (N=62) mielipiteitä siitä, kuinka tärkeinä asioina vastaajat kokevat erilaiset esteettömyyteen liittyvät asiat Varkauden Perheentalolle. Alla olevassa taulukossa tuomme esille sosiaaliseen ja fyysiseen esteettömyyteen liittyviä asioita.

TAULUKKO 2. Esteettömyysasioiden tärkeys. Taulukossa lihavoituna tärkeimmät eli erittäin tai melko tärkeinä pidetyt yli 90 prosenttia vastauksia saaneet esteettömyysasiat.

	tärkeää	melko tärkeää	ei lainkaan tärkeää	vastaaja määrä (N=62)
Inva -wc	48 %	46 %	7 %	61
kynnyksetön tila	48 %	40 %	11 %	62
portaaton tila	43 %	44 %	13 %	61
vauvan hoitonurkkaus	68 %	24 %	8 %	62
imetystila	44 %	39 %	16 %	61
valaistus	55 %	40 %	5 %	58
värimaailma, kontrastit	37 %	55 %	8 %	60
induktiosilmukka	11 %	49 %	40 %	57
hiljainen tila	36 %	48 %	16 %	61
kohonumerointi, pistemerkinnät	12 %	53 %	35 %	60
Pintamateriaalit (leikkikaluuissa, heijastavat pinnat/peilit, tunnusteltavat taideteokset)	33 %	47 %	20 %	60
pysäköintipaikat, invaparkkipaikka	70 %	26 %	3 %	61
saavutettava julkisilla kulkuvälineillä	56 %	34 %	10 %	61
selkokielineen materiaali, eri kieliveriot	32 %	53 %	15 %	60
kuvakommunikaatio	30 %	55 %	15 %	60
automaattiovet tai kevyet ovet	28 %	48 %	23 %	60
muu, mikä?	42 %	17 %	42 %	12

Erittäin tärkeänä ja melko tärkeänä vastausten yhteenlaskettujen prosenttiosuuksien vastausten perusteella tärkeimmäksi nousivat vastaajien (N=62) seuraavat esteettömyysasiat. Erittäin tai melko tärkeänä esteettömyysasiana pitää pysäköinti- tai invaparkkipaikkoja 97 %, valaistusta 95 % ja inva-wc: tä 93 %. Vauvanhoito nurkkausta toivoi 92 % vastaajista. Sosiaalista esteettömyyttä edistää värimaailma ja kontrastia, joita pitivät tärkeänä 92 % sekä julkisilla kulkuvälineillä saavutettavuutta 90 % vastaajista.

Alle 90 % vastauksia saaneita tärkeiksi luokiteltuja esteettömyysasioita olivat kynnyksetön tila 89 %, portaatontila 87 %, sekä 85 % sai molemmat; kuvakommunikaatio sekä selkokielineen materiaali. Imetystilan ja hiljaisen tilan koki tärkeäksi tai melko tärkeäksi 84 %. Pintamateriaalit leikkikaluuissa, heijastavat pinnat/peilit ja tunnusteltavat taideteokset valitsi 80 %. Automaattiovet, joilla voidaan edistää liikkumisen esteettömyyttä koki erittäin tai melko tärkeäksi 77 %.

6.5 Osallisuus Perheentalossa

Perheentalosta oli aiemmin kuullut 69 % vastaajista (N=62). Enemmistö oli saanut tietoa Perheentalosta (N=41) lehdestä, jonka osa vastaajista tarkensi avoimissa vastauksissa Warkauden lehdeksi. Toiseksi eniten tietoa oli saatu sosiaalisen median kautta ja kolmanneksi muista paikoista, kuten perhekerho. Vastaajista seitsemän (7) ilmoitti saaneensa päiväkodin kautta tietoa Perheentalo.

Varkautelaisten lapsiperheiden osallisuuden mahdollisuuksiin Perheentalon toimintaan vaikuttaa esimerkiksi aukioloajat. Vastaajista (N=62) Perheentalon toimintaan pääsee parhaiten osallistumaan arki-iltaisain 66 % ja viikonloppuisin 58 %. Loma-aikaan 47 % vastaajista pääsee osallistumaan Perheentalon toimintaan. Perheentalon toiminnan suunnittelussa tulisi huomioida loma-ajat, koska melkein puolet vastaajista pääsisi osallistumaan Perheentalon toimintaan loman aikana. Arkipäivisin 40 % pääsee osallistumaan ja 4 % ilmoitti ettei pysty lainkaan osallistumaan toimintaan. Parhaiten perheiden osallistumisen mahdollistaisi arki-illat ja viikonloput.

Perheentalon toimintaan osallistumisesta kysyttäessä vastaajista 41 (N=50), 82 % on ajatellut osallistuvan toimintaan. Avoimista vastauksista selvisi, että toiminnasta kiinnostivat erityisesti eriteltynä kerhot, tapahtumat, luennot, lapsiparkki, vertaistuki sekä babytreffit. 18 % eli yhdeksän (9) vastaajista vastasi että ei osallistu, koska ei ole tietoa toiminnasta, ei ole lapsia tai ei tiedä mikä Perheentalo on.

6.6 Toimintaan liittyvät toiveet Perheentalossa

Varkauden Perheentalolle toivottiin monenlaista toimintaa. Vastaajista (N=62) tähän kysymykseen vastasi 33. Eniten toivottiin ohjattua sekä vapaata leikkitoimintaa. Monipuolisuus näkyi toiveissa. Vastaajat (N=33) toivoivat toimintaa lähinnä arki-iltoihin ja viikonloppuihin. Ohjattua toimintaa toivottiin erilaisien teemojen kautta kuten askartelua, musiikkia, virike- ja satuhetkiä. Kouluikäisille lapsille, nuorille ja heidän vanhemmilleen toivottiin yhteistä toimintaa esimerkiksi lautapeli- iltoja. Edullinen lounas mainittiin toiveissa.

Pienten lasten toiminnaksi toivottiin muskaria, vauvajumppaa sekä kehittäviä leikkejä. Lapsiparkki oli myös toivottu, koska monella tukiverkosto on vähäistä. Perheille suunnattuja tapahtumia sekä retkiä toivottiin myös. Vertaistukiryhmät olivat toivottuja.

Perheentalo on kaikille lapsiperheille suunnattu kohtaamispaikka. Perheentalo palvelisi hyvin monimuotoisia perheitä ilmaisella tai edullisella palvelulla sekä matalan kynnyksen toiminnalla. Maahanmuuttajavanhempien mahdollisuutta kartuttaa kielitaitoa samalla, kun lapsille on järjestetty lastenhoitoa. Myös erityisiltoja ja erilaisia tapahtumia toivottiin monimuotoisille perheille. Hyväntuulinen ja positiivinen ilmapiiri sekä työntekijöiden tuki haastavissa tilanteissa. Työntekijöiltä toivottiin ammatillisuutta sekä kykyä nähdä tilanteiden kehittyminen ennakkoon. Monimuotoisten perheille suunnattua toimintaa yhteistoiminnan ohessa. Avointa toimintaa varhaisnuorille sekä erityistä tukea tarvitseville nuorille toivottiin.

TAULUKKO 3. Esimerkki analyysin toteuttamisesta

Alkuperäinen vastaus	Pelkistetty	Pääluokka
"vapaamuotoinen arki-iltatoiminta. Ohjatut perhekerhot, viikonloppuisin, esim. teemoittain askartelua, musiikkia yms. Asiantuntijaluennot vertaistukiryhmät aikuisille ja lapsiparkki lapsille.	Ohjattu toiminta avoin toiminta	Monipuolinen toiminta
"1- tyypin diabetes lasten ja heidän perheidensä vertaistukiryhmät"	Vertaistuki	Vertaistukitoiminta
"Vanhemmuuden tuki, asiantuntijaluennot, vertaistuki, retket. Jos perheessä olisi vielä vauva, niin muiden vauvaperheiden yhteinen kohtaamispaikka olisi täällä tarpeen."	Monipuolinen toiminta lapsiparkki	Vanhemmuuden tuki
"erityistä tukea tarvitsevien varhaisnuorten toiminta" "Kaupunki ei tarjoa mitään 10 v vammaiselle"	E erityisen tuen tarve huomioidaan Toimintaa erityisryhmille	E erityisen tuen huomiointi
"Asiantuntijatilaisuudet ja vertaistukiryhmät teini-ikäiselle vanhemmille"	Monipuolisija luentoja eri kohderyhmille	Asiantuntijuus

Tuloksissa ilmeni (TAULUKKO 3) tarve myös diabetes lasten ja heidän perheidensä toiminnalle, teini-ikäisten vanhempien vertaistukiryhmälle ja pikkulapsi perheiden omista ryhmistä sekä vanhemmuusryhmistä. Toive tavata muita äitejä sekä saada heiltä vertaistukea oli ilmeinen. Kaikenlainen vanhemmuuden tuki koettiin tarpeelliseksi. Lapsiparkkia toivottiin useampana vuorokauden aikana sekä erilaiset asiantuntijaluennot mainittiin useamman kerran vastauksissa.

"Lapsiparkkia aamuisin, päivisin, iltapäivisin/iltaisin. Asiantuntijaluentoja ja keskustelutilaisuuksia aiheenaan vanhemmuus, lasten kasvatus, parisuhde, tunnetaidot yms. vertaistoimintaa, esim. äititiveritoimintaa." (suora lainaus, tutkimuslomake)

E erityislasten huomiointi ja toiminta kohdennetuille ryhmille ilmeni toiveissa. Myös ehdotus eri toimijoiden kanssa järjestettävistä tilaisuuksista tuli esille.

"Yhteistyö paikallisten luontoyritysten ja eläinpitäjien kanssa, retkitoiminnan ja lasten luontosuhteen kehittäminen heidän kanssaan yhteistyössä." (suora lainaus, tutkimuslomake)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksessamme ilmeni erityinen tärkeys vertaistuelle. Erityisesti erityistätukea tarvitaan lasten perheille ja heidän läheisilleen. Vanhempien olisi hyvä kohdata muita erityislapsiperheitä sekä saada jakaa kokemuksia toisten vanhempien kanssa. Ehdotuksia saimme mm. diabeteslasten vanhempien ryhmästä sekä teini-ikäisten erityisnuorten vanhempien ryhmästä. Teini-ikäisten vanhempia tuemalla mainittiin tuettavan samalla itse teini-ikäisiä. Äitikaveri- toiminta tutustuttaisi äitejä muihin äiteihin, jolloin he saisivat uusien ystävien kautta vertaistukea. Myös Pähkinäsärkijät verkoston (2019) mukaan vanhemmat kaipaavat vertaistukea, tietoa ja apua arkeen sekä kotona selviytymiseen, pieniin omiin hetkiin. Vanhemmat toivovat palvelujärjestelmältä ymmärrystä, tukea ja kuuntelevaisuutta, jota toivotaan myös omalta lähipiiriltä.

Sheenaar- Golan (2015) tutkimuksessa vertaistukiryhmien tärkeys nousee esille, jotta erityislasten vanhempien parisuhde säilyy. Yhteneväisesti tutkimuksemme kanssa myös tässä tutkimuksessa vertaistukiryhmissä voi vanhempien mielestä työstää vanhemmuuteen liittyvää stressiä yhdessä muiden samanlaisia asioita kokeneiden huoltajien kanssa. Tutkimuksessamme nousi esille myös vertaistuen ja vertaistukiryhmien merkityksellisyys, jolloin vanhemmat saavat jakaa kokemuksia ja ajatuksia yhdessä muiden kanssa. Myös omassa tutkimuksessamme aineistossa nousi esille keskustelutilaisuuDET sekä asiantuntijaluennot liittyen parisuhteeseen, vanhemmuuteen ja tunnetaitoihin.

Vihantavaaran (2015) mukaan riittämätön tuki ja palvelut eivät vastaa lapsiperheiden tarpeita. Myös vanhempien jaksamista vähentää lähiverkoston ymmärtämättömyys, mutta vanhemmat ovat kokeneet saavansa tukea ja mahdollisuutta puhua lapsen asioista ystäville, joilta on saanut kannustusta ja rohkaisua. Vanhemmat tarvitsevat apua arjessa selviytymiseen ja heitä eniten uuvuttaa tuen puute. Kodinulkopuolinen tilapäishoito on auttanut ja edistänyt vanhempien jaksamista. Vertaisryhmistä on saanut apua koko perhe ja vanhemmat ovat saaneet tietoa mm. eri tukimuodoista. Yhteenkuuluvuuden tunne on lisääntynyt vertaistuen myötä. Tutkimuksessamme myös kaivataan lastenhoitoapua. Useamman lapsen perheillä voi olla vaikeuksia saada ollenkaan hoitajaa useammalle lapsille. Perheentalolla olisi hyvä olla mahdollisuus lasten lyhytaikaiseen hoitoon jolloin vanhempi voisi käydä rauhassa vaikka kampaajalla.

Ensi- ja turvakotien liiton (2018) tutkimuksessa vanhemmat kokevat elämänsä ajoittain taisteluksi, koska joutuvat taistelemaan lasten oikeuksista ja etuukseen puolesta. Lasten asioiden hoitaminen vie suuren osan arkena päivittäisestä ajasta. Parisuhteen aika ja oman ajan saaminen jää vähäiseksi, koska ammatillista hoitoapua on vähän saatavilla.

Apua toivotaan myös byrokratiaviidakossa sekä lasten asioiden huolehtimiseen. Lapsille toivotaan osallistumismahdollisuuksia vapaa-ajan toimintaan.

Myös Waldén (2006) kertoo tutkimuksestaan selvinneen sen, että äiti jää useimmiten ensisijaisesti kotiin sekä vanhempien yhteinen aika on vähäistä. Äidin harrastuksille ei ole aikaa ja äidin jaksaminen vaikuttaa koko perheen hyvinvointiin. Jos äiti ei voi hyvin, lapsen hoitaminen kärsii.

Useammassa vastauksessa tutkimuksessamme ilmeni vanhempien tarve asioiden hoitamiseen. Toiveissa neuvontaa pidettiin tärkeänä osana Perheentalon tarjoamia palveluita. Papereiden täyttämässä ja asioiden eteenpäin viemisessä koetaan tarvitsevan apua ja tukea. Perheentalolla olisi hyvä käydä välillä palveluohjauksen ammattilainen joka tietäisi monimuotoisten perheiden tukien ja asioiden hoitamisesta. Myös erilaisia kokoontumisia asiasta kiinnostuneiden kesken voitaisiin pitää välillä Perheentalolla jolloin vanhemmat voisivat keskustella ja kysyä erilaisista mieltä askarruttavista asioista.

Samoin Bostonin yliopiston (2019) tutkimuksessa stressi on hyvin yleistä erityistarpeita tarvitsevan lasten vanhemmilla tai huoltajilla, kun toinen vanhempi jää usein hoitamaan lastaan kotiin ja taloudellinen tilanne romahtaa. Vanhemmat kokevat pelkoa ja ahdistusta lasten tulevaisuudesta. Waldén (2006) kuvaa myös vanhempien huolta perheen muista lapsista ja vanhemmat pelkäävät "terveiden" lasten kokevan hyljätynsä itsensä. Vanhemmat myös kokivat läheisten läsnäolon ja avun arjessa korvaamattomaksi. Jopa läheinen, jolle voi soittaa tarvittaessa tuo voimavaroja.

Tutkimuksessamme vastaajat myös painottivat, että useammalle lapselle on vaikea saada hoitopaikkaa tavallisten arkisten asioiden hoitoon, jos ei ole kumppania jakamassa vastuuta. Vanhemmat ovat saaneet hyviä kokemuksia aiemmin Varkaudessa olleista kohtaamispaikoista. Vertaistukea koettiin saaneen avoimesta päiväkodista Revonhännästä. Perheentalolla tulisi olla erilaisia vertaisryhmiä vaihtelevasti, joissa pidettäisiin juttutuokioita ja keskusteluhetkiä.

Erytisen tuen tarpeessa olevia lapsia oli joka kolmannella vastaajista, siksi Perheentalon toiminnan suunnittelussa on tärkeää, että huomioidaan myös tämä erityisen tuen tarve. Lasten ja lapsiperheiden osallisuutta lisää se, että järjestetään omia kohdennettuja tapahtumia, retkiä, joissa huomioidaan erityisentuen tarpeessa olevat lapset. Myös tukihenkilötoiminta sekä vertaistukiryhmät houkuttelisivat niitä, jotka tarvitsevat tukea eri tavoin. Avoimet ovet kaikille ja sen painottaminen ja mainostaminen lisäisi matalan kynnyksen osallistumista.

Perheentalon ovet ovat avoinna kaikille lapsiperheille. Vastaajat toivoivat toimintaa erityisesti iltapäiväaikaan ja viikonloppuihin. Ihmiset, jotka ovat työelämässä on vaikea osallistua Perheentalon toimintaan ja tapahtumiin, koska toiminta on pääasiassa päiväsaikaan. Aukiolojen laajentaminen mahdollistaisi opiskelu- ja työssäkäyvien lapsiperheiden osallistumisen Perheentalon toimintoihin. Tulostemme mukaan parhaiten pääsisi osallistumaan arki-iltaisin ja viikonloppuisin. Myös kesäloman aikainen toiminta ilmeni toiveissa. Perheentalon tulisi olla auki edes osittain myös kesälomien aikaan koska Varkauden kaupunki ei tarjoa tuolloin paljonkaan toimintaa lapsiperheille. Toimintaa on tärkeää olla eri-ikäisille ja erilaisissa elämäntilanteissa oleville. Myös kulttuuriset erot olisi hyvä huomioida aina toiminnassa. Vastauksissamme tuli esille maahanmuuttajataustaisten vanhempien osallistumisen mahdollistaminen ja huomiointi. Ehdotuksena oli vanhempien mahdollistaminen kielen opiskeluun, kun lapset saisivat leikkiä suomalaisten lasten kanssa, jolloin vanhemmuutta tuettaisiin yhteisen kielen karttuessa.

Anne Walden (2006) on jo tutkinut, että perheillä on erilaisia tapoja suhtautua apuun ja toiset omaavat paremman kyvyn ottaa apua vastaan kuin toiset. He jotka suhtautuivat paremmin avun hyväksymiseen ja antoivat ihmisten auttaa pärjäsivät paremmin sairaan lapsen kanssa. Tutkimuksessamme näkyi myös toiveina matalan kynnyksen palveluiden järjestäminen ja esteettömyyden tarkastelu palveluja suunniteltaessa. Tämä on tärkeää, jotta jokainen uskaltautuisi omien mahdollisuuksien osallistua toimintaan ja näkisi sen mahdollisena.

Monimuotoisten perheiden vanhemmat toivoivat monipuolista toimintaa erilaisin vaihtuvien teemojen esimerkiksi musisointia ja musiikkia tai taiteilua. Vertaistukiryhmien tärkeys nousi vahvasti esille sekä positiivinen ja hyväntuulinen ilmapiiri. Monipuoliset vetäjät kerhoihin, joilla on kykyä nähdä tilanteiden kehittyminen ennakkoon, palvelisivat hyvin monimuotoisia perheitä. Ilmaisuuksien ja edullisuus nousivat myös esille.

Lapsiparkkia ja lastenhoitoa kaivattiin, koska tukiverkko monella oli vähäinen. Vanhemmille kaivattiin asiantuntijaluentoja, ja neuvoja hankalien asioiden hoidossa. Vanhemmille voisi olla luentojen tai muiden mahdollisten aikuisten oman hetken lisäksi perheentalolla lastenkaisijoita jolloin vanhemmat voisivat saada mahdollisuuden keskittyä luentoihin ja keskusteluun rauhassa. Ohjaus ja neuvonpalveluja toivottiin, jossa saisi tukea esimerkiksi papereiden täyttämiseen.

Tutkimuksessamme selvitimme esteettömyyden tärkeyttä. Yli yhdeksänkymmentä prosenttia vastaajista piti tärkeänä saavutettavuutta julkisilla kulkuvälineillä sekä hyvät pysäköintipaikat invaparkkipaikkoinen koettiin tärkeäksi ja merkitykselliseksi asiaksi Perheentalo toimintaan osallistumisen mahdollistajana. Erityislasten vanhemmat kokevat moninaisia haasteita vanhemmuuteen liittyen, haasteita tuo esimerkiksi asianmukaisten tukipalveluiden hankkiminen, järjesteleminen ja ylimääräiset kulut.

Hyvä valaistus ja oikeanmukainen inva-wc ovat tärkeitä fyysiselle esteettömyydelle. Portaattomat ja kynnyksettömät tilat koettiin lähes yhtä tärkeäksi, jotta liikkuminen sujuisi esteettömästi. Aistiherkkien lapsien huomioiminen on tärkeää. Hiljainen tila, jossa ääni pysyisi rauhallisena koettiin myös tärkeäksi. Sosiaalista esteettömyyttä edistää värimaailma ja kontrastit, joita Perheentalon sisustuksessa tulisi huomioida. Perheentalolla voisi myös olla selkokielistä materiaalia sekä eri kieliversioita, jolloin huomioitaisiin monimuotoisten perheiden tarpeita, esimerkiksi maahanmuuttaja perheiden kielimuuri. Yhteinen kieli vähentäisi sosiaalista esteettömyyttä.

Tutkimuksemme hyödynsi Varkauden Perheentalon tulevien palveluiden suunnittelua ja järjestämistä. Tavoitteena oli saada tietoa, mitä perheet toivovat ja haluavat Perheentalon toiminnalta eli selvittää varkautealaisten lapsiperheiden ja erityislapsiperheiden tarpeet, palvelemaan kaikkia lapsiperheitä. Opinnäytetyön tulokset antavat Perheentalolle merkityksellistä tietoa vertaistuesta, esteettömyydestä, osallisuudesta sekä toiminnasta. Opinnäytetyömme aihe oli ajankohtainen, koska Varkaudessa oli menossa SOS-lapsikylän aloittama kaupungin palvelujärjestelmän kehittäminen yhteistyössä itse Varkauden kaupungin kanssa. Tavoitteena oli lisätä varhaista apua perheille. Toimintaan oli lisätty vuosien aikana jo useita hyvinvoinnin palveluita, joista yksi kehittämiskohde oli Perheentalo Varkauteen.

Opinnäytetyömme kautta olemme tutustuneet kolmannen sektorin työhön. Olemme saaneet tietoa heidän tekemästä työstä sekä kuinka tärkeää se on julkisten palvelujen rinnalla. Kolmannen sektorin palvelut ja vapaaehtoistyö ovat tärkeässä roolissa toiminnan järjestämisessä ja ylläpidossa. Kolmannen sektorin toimintaa voisi tuoda yhteiskunnassamme enemmänkin esille. Saimme tutkimuksen kautta olla mukana vaikuttamassa kolmannen sektorin palvelujen kehittämiseen. Saimme konkreettisesti katsauksen Varkauden Perheentalon toiminnan käynnistämisestä sekä toiminnan kehittämistä, koska toinen tutkimuksemme tekijöistä oli syventävän harjoittelujakson Lapsen kengissä Ry:n Varkauden Perheentalolla. Koimme myös, että harjoittelujakso edesauttoi ymmärtämään kyselymme vastauksia entistä paremmin.

Yhteiskunnallisesti tutkimus hyödyttää varkautealaisia perheitä. Perheet saavat paremmin heille kohdistettuja palveluja ja virkistystoimintaa. Myös Perheentalon työntekijät saavat tietämystä asiakkaiden toiveista. Olemme kasvattaneet ymmärrystämme sekä tietoutta erityislapsiperheistä sekä esteettömyydestä sekä heidän asemastaan yhteiskunnassamme. Olemme tutustuneet työskentelyn kautta monipuolisesti lapsiperhepalveluihin, jonka koemme auttavan tulevaisuudessa työelämässä palveluohjauksen ammattilaisena. Opimme myös lähdekriittisyyttä sekä toimimaan tieteellisten käytäntöjen mukaisesti. Olemme työskentelyn kautta pohtineet paljon miten tärkeää vertaistuki sekä vanhemmuuden tuki yhteiskunnassamme sekä sosiaalialalla on, niin vanhempien kuin koko perheen hyvinvoinnille. Tutkimuksemme edesauttaa oikea-aikaista tukemista ja näin ongelmien ehkäisyssä.

Opinnäytetyömme työstäminen on sujunut hyvin. Olemme oppineet moninaisesti tieteellisen tutkimuksen tekemisestä. Opinnäytetyöstä opimme projektityöskentelystä, ongelmien ratkaisusta, tiedon hankintaa itsenäisesti sekä tulosten laatimista ja esittämistä. Opinnäytetyön tekemisestä saimme monipuolisia taitoja työelämäämme. Webropol-ohjelman käyttäminen ja kyselyn laatiminen antoivat monipuoliset taidot työelämään ja osaamme tehdä kyselyjä jatkossakin. Yhteistyöverkoston löytäminen ja hankkiminen olivat myös yksiä oppimisenkokemuksia.

Saimme opinnäytetyöprosessin aikana tutustua moniammatilliseen yhteistyöhön. Tutustuimme tutkimusmenetelmiin sekä perehdyimme tutkimuksen tekemiseen konkreettisesti. Kehitimme yhteisöllisyyttä Varkaudessa sekä rakesimme Perheentalon osallisuutta uudessa ympäristössä. Opimme myös

erilaisten verkostojen muodostamisesta ja yhteistyöstä erilaisten toimijoiden kanssa. Opimme myös perheistä sekä erityislapsiperheistä ja heidän tarpeistaan sekä toiveista, jotka ovat tärkeää perustietoutta tulevaa työskentelyämme varten perheiden parissa.

Parityöskentely on opettanut meille yhteistyötaitoja, luottamusta sekä vastavuoroista tukemista ja työn sujuvuutta. Olemme oppineet opinnäytetyön prosessin aikana myös erilaisia työskentelytapoja työskennellessämme eri tavoin, kuten etätöiden tekeminen. Olemme mukautuneet tarpeen mukaan haasteita kohdatessa. Erilaiset työvälineet ja ohjelmistot ovat tulleet tutuiksi. Yksilöinä olemme kehittänyt paineensietokyvyn hallinnassa sekä pitkäjänteisyydessä. Olemme kumpikin saaneet prosessin aikana rohkeutta ja luottamusta omaan itseemme sekä kehittyneet ammatillisesti.

Opinnäytetyön tuloksista on hyötyä lopullisille Perheentalon käyttäjille eli perheille. Kunnalle on myös hyötyä saada avoimen kohtaamisen paikka, jossa perheet saavat osallisuuden kokemuksia ja yhdenvertaisuuden tunne lisääntyy sekä lapsiperheiden hyvinvointi ja viihtyvyys lisääntyy kaupungissa toiminnan myötä. Myös muut aiemmat Perheentalot Kuopiossa, Siilinjärvellä, Iisalmessa sekä Joensuussa voivat hyödyntää tutkimuksemme tuottamaa tietoa jatkossa toiminnan suunnittelussa.

9 LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

BOSTON UNIVERSITY 2019. [Verkkojulkaisu.] Parenting children with special needs. [Viitattu 2019-04-23.] Saatavissa: <https://www.bu.edu/fsao/resources/parenting-children-with-special-needs/>

DIAMENT, Michelle 2009. [Verkkojulkaisu.] Autism moms have stress similar to combat soldiers. [Viitattu 2019-04-23.] Saatavissa: <https://www.disabilityscoop.com/2009/11/10/autism-moms-stress/6121/>

ENSI- JA TURVAKOTIEN LIITTO 2018. [Verkkojulkaisu.] Erityislapsiperheissä vanhemmat ovat usein voimavarojensa ääri rajoilla. [Viitattu 2019-04-16.] Saatavissa: <https://ensijaturvakotienliitto.fi/erityislapsiperheissa-vanhemmat-ovat-usein-voimavarojensa-aarirajoilla/>

ENSI- JA TURVAKOTIEN LIITTO 2018. Pähkinäsärkijät verkosto. Parisuhde, vanhemmuus ja ero erityistä tukea tarvitsevan lapsen perheissä [Verkkodokumentti.] Raportti erityistä tukea tarvitsevien lasten vanhemmille suunnatusta kyselystä. [Viitattu 2019-04-18.] Saatavissa: https://www.kvps.fi/ajankohtaista/erityislapsiperheissa-vanhemmat-usein-voimavarojensa-aarirajoilla?fbclid=IwAR0RfknqbZkxIGAY0VshlfR5-uQdCzZcsK8LXR3ud9N4_anSXxVPW-oJ9Es

HANNONEN, Anne-Mari. 2/2017 CP- lehti. [Verkkolehti.] Vertaistuki antaa voimaa arkeen [Viitattu 2020-05-22.] Saatavissa: https://issuu.com/cp-liitto/docs/cp-lehti_022017

HILTUNEN, Leena 2009. [Verkkojulkaisu.] Validiteetti ja reliabiliteetti. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Graduryhmä. [Viitattu 2019-06-27.] Saatavissa: file:///C:/Users/siina/AppData/Local/Microsoft/Windows/INetCache/IE/5IIKG3RG/validius_ja_reliabiliteetti.pdf

HIRSJÄRVI, Sirkka, REMES, Pirkko ja SAJAVAARA, Paula (toim.) 2014. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell Oy, 19-140.

HEIKKILÄ, Tarja 2014. Tilastollinen tutkimus. [Verkkojulkaisu.] Webropol-kyselyt. Edita publishing Oy. [Viitattu 2019-06-27.] Saatavissa: <https://docplayer.fi/2893254-Webropol-kyselyt-tarja-heikkila.html>

HEIKKILÄ, Tarja. (toim.) 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita, 15-178.

IGNJATOVIĆ, T., MILANOVIĆ, M. ja ZEGARAC, N. 2017. Research in developmental disabilities. [Verkkodokumentti.] How services for children with disabilities in Serbia affect the quality of life of their families. [Viitattu 2019-06-26.] Saatavissa: <https://www-sciencedirect-com.ezproxy.savonia.fi/science/article/pii/S0891422217301634?via%3Dihub>

INVALIDILIITTO 2019. [Verkkojulkaisu.] Esteettömyys. [Viitattu 2019-06-27.] Saatavissa: <https://www.invalidiliitto.fi/tietoa/liikkumisen-tuen-palvelut/esteettomyys>

- JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO 2010. Tutkimuksen toteuttaminen. [Viitattu 2020-05-05.] Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/tutkimuksen-toteuttaminen#tutkimustulosten-luotettavuus>
- KEHITYSVAMMAISTEN TUKILIITTO RY. Kehitysvammaisten Tukiliiton julkaisusarja 4/2012. Vanhemmuuden tukena. Saatavissa: https://storage.googleapis.com/tukiliitto-production/2017/10/kvtl_vanhemmuuden_tukena_2012_verkko.pdf
- KVANTITATIIVISTEN MENETELMIEN TIETOVARASTO 2010. Kyselylomakkeen laatiminen. [Verkkojulkaisu.] [Viitattu 2019-06-27.] Saatavissa: <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html>
- LAIMIO, Anne. 2/2017. CP- lehti. [Verkkolehti.] Vertaistuesta voimaa arkeen. [Viitattu 2020-05-22.] Saatavissa: https://issuu.com/cp-liitto/docs/cp-lehti_022017
- LAKI VAMMAISUUDEN PERUSTEELLA ANNETTAVISTA PALVELUISTA JA TUKITOIMISTA. L 1987/380. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2019-06-24.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>
- LAPSEN KENGISSÄ RY 2019. [Verkkojulkaisu.] Varkauden Perheentalo. [Viitattu 2020-01-27.] Saatavissa: <https://ensijaturvakotienliitto.fi/lapsenkengissa/blogi/uusi-blogi/>
- LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO 2014. Vertaistukea erityislasten vanhemmille. [Verkkojulkaisu.] [Viitattu 2019-04-18.] Saatavissa: <https://www.lskl.fi/teemat/vertaistukea-erityislasten-vanhemmille/>
- LEEMAN, L. & HÄMÄLÄINEN R-M. 2015 Matalan kynnyksen palvelut. Saatavissa: https://thl.fi/documents/966696/3775621/Tietopaketti_Matalan_Kynnyksen_Palvelut.pdf/97b1aef8-b8ca-4ec3-ac4c-b80d3e754cec
- LEINONEN, Rita 2018. Sisällönanalyysi. [Viitattu 2020-04-24.] Saatavissa: <https://spoken.fi/sisallönanalyysi/>
- PELASTAKAA LAPSET RY 2019-05-04. Tarvekartoitusraportti 2017. [Viitattu 2019-04-18.] Saatavissa: <https://www.pelastakaalapset.fi/tyomme-kotimaassa/kehittamistoiminta/lapsen-etu-ja-perheentalomalli/>
- PERHEENTALO 2019. [Verkkojulkaisu]. Perheentalo. [Viitattu 2019-04-16.] Saatavissa: <http://www.perheentalo.fi/>

POHJOIS-SAVON LIITTO 2018. LAPE-hanke. [Verkkajulkaisu.] Vanhemmuuden ja perheen tuki. [Viitattu 2019-06-27.] Saatavissa: <https://www.lapepohjoissavo.fi/ammattilaisille/tyokalupakki/vanhemmuuden-ja-parisuhteen-tuki.html>

SAVAS 2019. Kehittämistoiminta. [Verkkajulkaisu.] Savon vammaisasuntosäätiö. [Viitattu 2019-04-16.] Saatavissa: <http://www.savas.fi/fi/kehittamistoiminta/>

SHENAAR-GOLAN, V. 2015. Hope and subjective well-being among parents of children with special needs. [Verkkajulkaisu.] Child and Family SocialWork 2017, 22, 306-316. [Viitattu 2019-06-26.] Saatavissa: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.savonia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=7e843382-0ae6-4743-a35b-1a65ca1efac7%40sessionmgr101>

SJÖBLOM, S. 2016. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:14. [Verkkodokumentti.] Suomen vammaispoliittisen ohjelman VAMPO 2010-2015 loppuraportti. HELSINKI. [Viitattu 2019-06-26.] Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74810/Rap%20ja%20mui_2016-14_verkkoversio%20100316.pdf?sequence=1&isAllowed=y

STAT 2019. Käsitteet. Perhe. [Verkkodokumentti.] Tilastokeskus. [Viitattu 2019-04-18.] Saatavissa: <https://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>

STEA 2016. [Verkkajulkaisu.] Sosiaali – ja terveysjärjestöjen avustuskeskus. [Viitattu 2020-01-27.] Saatavissa: <https://www.stea.fi/stea>

SUOMEN YK-LIITTO 2020. [Verkkajulkaisu.] Vammaisten oikeudet. [Viitattu 2020-04-26.] Saatavissa: <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/ihmisoikeudet/vammaisten-oikeudet>

THL 2019. Hyvinvointi ja terveyserot. Osallisuus. [Verkkodokumentti.] Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2019-04-18.] Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

THL. Päätösten tueksi 1/2018. [Verkkajulkaisu.] Lapsella on oikeus osallisuuteen – vammaisuudesta riippumatta. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135864/URN_ISBN_978-952-302-999-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

THL 2018. Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO. [Verkkodokumentti.] Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. [Viitattu 2019-06-26.] Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/suomen-vammaispoliittinen-ohjelma-vampo>

THL 2019. Tutkimuksia. Vanhempien huoli jaksamisesta. [Verkkodokumentti.] Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. [Viitattu 2019-06-26.] Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsiperhekysely/tuloksia/vanhempien-huoli-jaksamisesta>

TILASTOKESKUS 2020. [Verkkojulkaisu.] Kuntien avanluvut. [Viitattu 2020-04-26.] Saatavissa: <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?active1=915&year=2020>

UNICEF 2020. Sosiaalinen esteettömyys. [Verkkojulkaisu] [Viitattu 2020-04-26.] Saatavissa: <https://www.unicef.fi/unicef/tyomme-suomessa/mukana-2/esteettomyys--sosiaalinen-esteettomyys/>

VARKAUDEN KAUPUNKI 2019. [Verkkojulkaisu.] Varhaista tukea perheille. Saatavissa: <https://www.varkaus.fi/hyvinvointi-ja-terveys/sosiaalipalvelut/perheiden-palvelut/varhaista-tukea-perheille/varkauden>

VARKAUDEN KAUPUNKI 2019. [Verkkojulkaisu.] Varkautelaisten lapsiperheiden hyvinvointi. Saatavissa: https://www.varkaus.fi/uutinen/2019-11-18_varkautelaisten-lapsiperheiden-hyvinvointi-2019

VIHANTAVAARA, Eija 2015. AUTISTISTEN LASTEN VANHEMPIEN KOKEMUKSIA PERHEEN SAAMASTA TUESTA. [verkkojulkaisu] Tampere: Tampereen Yliopiston Terveystieteiden yksikkö. Pro Gradu tutkielma. Saatavilla: <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/96811>

WALDÈN, Anne 2006. Muurinsärkijät – Tutkimus neurologisesti sairaan tai vammaisen lapsen perheen selviytymisen tukemisesta. [Verkkojulkaisu.] Kuopio: Kuopion yliopisto Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Väitöskirja. [Viitattu 2017-05-04.] Saatavissa: http://publications.uef.fi/pub/urn_isbn_951-27-0507-9/

10 LIITE 1: WEBROPOL-KYSELYLOMAKE

Kysely Varkauden seudun lapsiperheille**1. Oletko kuullut Perheentalosta?**

- Kyllä
 En

2. Mistä sait tietoa Perheentalosta?

3. Asuinalueeni

- Varkaus
 Muu, mikä

4. Äidinkieleni

- suomi
 ruotsi
 muu, mikä?

5. Huollettavien lasten määrä

- 1 lapsi
 2 lasta
 3 tai enemmän
 ei ole lapsia

6. Perheessäni erityisentuen tarpeessa olevat lapset

- 1 lapsi
 2 lapsi
 3 tai useampi
 Ei ole

7. Pohjois-Savon alueella toimivat Kuopion ja Iisalmen Perheentalot järjestävät monipuolista toimintaa perheille. Mitä toimintaa toivoisit erityisesti Varkauden Perheentalolle? Valitse max. 5 tärkeintä.

- avointa leikkitoimintaa
 ohjattua leikkitoimintaa perheille (esim. liikunta, askartelu, pelit / leikit, musiikki yms.)
 tukihenkilötoiminta
 doulatoiminta
 vauvaryhmät
 sisarusryhmät
 iltaperhekahvila
 monikkoryhmä
 kerhomummo- ja vaaritoiminta
 yökylätoiminta
 tukea tarvitseville lapsille ja perheille kohdennetut ryhmät ja tapahtumat
 maahanmuuttajille kohdennetut ryhmät ja tapahtumat
 kaikille perheille suunnatut tapahtumat, joissa huomioitu saavutettavuus
 retket
 jokin muu, mikä?

8. Millaista vanhemmuutta tukevaa toimintaa toivoisit saavasi Perheentalolta?

- vanhemmuuteen liittyvistä asioista keskustelu (esim. aamupala ja asiaa, iltatee- illat yms.)
 vertaistuki / vertaisryhmät (esim. odottavat äidit, murkkuikäisten vanhemmat, yksinhuoltajat, eroauttaminen yms.)
 imetystukiryhmä
 kasvatusaiheiset tapahtumat

- lapsiparkki / lastenhoito
- ohjaus- ja neuvontapalvelut (esim. papereiden täyttäminen)
- asiantuntijuus (esim. luentoja, lapsen kasvu ja kasvatusta, perhe ja työ)
- muu, mikä?

9. Miksi kohdan 8. valitsemasi asiat ovat tärkeitä sinulle?

10. Kuinka tärkeää seuraavat Perheentalon esteettömyyteen liittyvät asiat ovat?

	Erittäin tärkeää	Melko tärkeää	Ei lainkaan tärkeää
inva -wc	☐	☐	☐
kyynyketön tila	☐	☐	☐
portaaton tila	☐	☐	☐
vauvan hoitonurkkaus	☐	☐	☐
imetystila	☐	☐	☐
valaistus	☐	☐	☐
värimaailma, kontrastit	☐	☐	☐
induktiosilmukka	☐	☐	☐
hiljainen tila	☐	☐	☐
kohonumerointi, pistemerkinnot	☐	☐	☐
pintamateriaalit (esim. leikkikaluissa, heijastavat pinnat/peilit, tunnistettavat taideteokset)	☐	☐	☐
pysäköintipaikat, invaparkkipaikka	☐	☐	☐
saavutettava julkisilla kulkuvälineillä	☐	☐	☐
selkokielineen materiaali, eri kieliversiot	☐	☐	☐
kuvakommunikaatio	☐	☐	☐
automaattiovet tai kevyet ovet	☐	☐	☐

	Erittäin tärkeää	Melko tärkeää	Ei lainkaan tärkeää
muu, mikä? ____	☐	☐	☐

11. Pääsen osallistumaan Perheentalon toimintaan parhaiten

- arkipäivisin
 arki-iltoisin
 viikonloppuisin
 loma-aikaan
 tällä hetkellä ei ole mahdollista osallistua

12. Oletko ajatellut osallistuvasi Perheentalon toimintaan?

- Kyllä, mihin?
 En, miksi?

13. Millainen toiminta saisi sinut käymään Perheentalossa?

14. Kuinka Perheentalo palvelisi hyvin monimuotoisia perheitä? (esim. maahanmuuttajataustaiset perheet, erityislapsiperheet, yhden vanhemman perheet yms.)

LIITE 2: ESIMERKKI ANALYYSISTÄ

Alkuperäinen vastaus	Pelkistetty vastaus	Pääluokka
"Meillä ei tukiverkkoa lastenhoidossa"	Ei tukiverkkoa lastenhoito apu	Vanhemmuuden tuki
"Vertaistukea ei ole koskaan liikaa, on hyvä, että on paikka, jossa voi kokoontua samassa elämäntilanteessa olevat"	Sama elämäntilanne vertaistuki	Vertaistukitoiminta
"En tiedä kenen puoleen kääntyä erilaisten asioiden eteen tullessa. Olisi hyvä, jos olisi jokin henkilö tai paikka mistä alkaa hoitaa asioita"	Ohjaus / neuvonta	Asiantuntijuus